

Univerzita Hradec Králové
Fakulta informatiky a managementu
Katedra rekreologie a cestovního ruchu

Dopady koronavirové krize na cestovní ruch. Chorvatsko

Bakalářská práce

Autor: Jakub Zikmund
Studijní obor: Management cestovního ruchu
Vedoucí práce: Ing. Veronika Židová, Ph.D., DiS.
Konzultant: Prof. RNDr. Josef Zelenka, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 24.4.2023

Jakub Zikmund

Poděkování

Tímto bych rád poděkoval vedoucí mé bakalářské práce, paní Ing. Veronice Židové, Ph.D., DiS. a konzultantu, panu profesoru RNDr. Josefu Zelenkovi, CSc., za odborné vedení práce a poskytnutí cenných rad. Dále bych rád poděkoval také mé rodině a blízkým za podporu po celou dobu studia.

Abstrakt

Název: Dopady koronavirové krize na cestovní ruch. Chorvatsko

Cílem této práce bylo zhodnotit dopady, které s sebou přinesla pandemie Covid-19 pro cestovní ruch v Chorvatsku, které je hlavní destinací zahraničních dovolených pro obyvatele České republiky. V práci byly vymezeny dopady koronavirové krize na cestovní ruch obecně i se zaměřením na Chorvatsko. Dále byl popsán potenciál Chorvatska pro cestovní ruch a přiblížen vztah Chorvatska a českého výjezdového turismu. Dopady koronavirové krize v uplynulých letech byly vymezeny jak z hlediska statistického, tak i pomocí vlastního dotazníkového šetření. V dalších letech by bylo vhodné sledovat vývoj a obnovu cestovního ruchu Chorvatska pomocí provedení dalšího výzkumu.

Klíčová slova: Cestovní ruch, Chorvatsko, pandemie, Covid-19, ekonomika

Abstract

Title: Impacts of Covid-19 on Croatian tourism

The aim of this thesis was to evaluate the impact of the Covid-19 pandemic on tourism in Croatia, which is the main destination of foreign holidays for the Czech population. The thesis defined the impacts of the coronavirus crisis on tourism in general and with a focus on Croatia. Furthermore the potential of Croatia for tourism was described and the relationship between Croatia and Czech outbound tourism was presented. The impact of the coronavirus crisis in the past years was defined both statistically and through the questionnaire survey. In the coming years, it would be useful to follow the development and recovery of Croatian tourism by conducting further research.

Key words: Tourism, Croatia, pandemic, Covid -19, economy

Obsah

1. Úvod	1
2. Cíl práce a metodika zpracování	2
2.1. Cíl práce.....	2
2.2 Metodika.....	2
3. Teoretická část.....	4
3.1. Covid – 19	4
3.1.1. Symptomy a prevence	5
3.1.2. Vakcíny a vakcinace proti onemocnění Covid-19.....	5
3.1.3. Mutace koronaviru.....	6
3.2. Dopady koronavirové krize na cestovní ruch	6
3.2.1. Změny v cestovním ruchu v souvislosti s koronavirovou krizí.....	7
3.2.2. Dopady koronavirové krize na ekonomiku	9
3.3. Vybrané formy turismu	12
4. Praktická část.....	15
4.1. Chorvatsko.....	15
4.1.1. Chorvatsko na mapě	15
4.1.2. Krajina a příroda v Chorvatsku	16
4.1.3. Obyvatelstvo	17
4.1.4. Historie Chorvatska	18
4.2. Potenciál Chorvatska z hlediska cestovního ruchu.....	18
4.3. Vývoj pandemie Covid-19 v Chorvatsku	20
4.4. Dopady koronavirové krize na CR Chorvatska.....	24
4.5. Dopady koronavirové krize na ekonomiku cestovního ruchu Chorvatska.....	27
4.6. Vhodné formy cestovního ruchu v Chorvatsku během pandemie.....	29
4.7. Dopady koronavirové krize na cestovní ruch ČR.....	30
4.8. Dotazníkové šetření	35
4.8.1. Vyhodnocení výsledků jednotlivých odpovědí	35
5. Shrnutí výsledků.....	41
5.1. Odpovědi na výzkumné otázky	43
6. Závěry a doporučení	47
7. Seznam použitých zdrojů.....	48
8. Přílohy	56
8.1. Použitá terminologie.....	56
Účastník cestovního ruchu.....	56
Domácí návštěvník	56
Zahraniční návštěvník.....	56
Hrubý domácí produkt.....	57

Domácí cestovní ruch	57
Zahraniční cestovní ruch	57
Mezinárodní cestovní ruch	57
Destinační management.....	57
Produkt cestovního ruchu	57
Hromadná ubytovací zařízení cestovního ruchu	58
Individuální ubytování.....	58
Druhé bydlení, chataření a chalupaření	58
8.2. Seznam otázek použitých v dotazníku.....	58

1. Úvod

Tato bakalářská práce pojednává o dopadech koronavirové krize na cestovní ruch Chorvatska. Pandemie Covid-19 propukla na konci roku 2019 a od té doby se stala jedním z hlavních problémů celého světa.

Respirátory, chirurgické roušky, restriktivní opatření či dbání na zvýšenou hygienu. To vše se během koronavirové pandemie stalo součástí každodenního života obyvatel mnoha zemí. Tato koronavirová krize ovlivnila, ovlivňuje a pravděpodobně ještě nějakou dobu bude ovlivňovat téměř všechny sféry moderní společnosti a lidských životů, od zdravotnictví, přes školství, politiku, až k cestovnímu ruchu. Koronavirová krize se také projevila na globální, národní i regionální ekonomice. Na drtivou většinu těchto sfér má pandemie silně negativní vliv. Mohou se však najít i pozitivnější aspekty tohoto dění kolem.

Cestovní ruch může být brán jako pilíř mnoha světových ekonomik či jako volnočasová aktivita, s jejíž pomocí lidé utíkají před rychlostí dnešní doby. V průběhu let se cestovní ruch stal nedílnou součástí běžného života moderní společnosti. Toto odvětví bylo výrazně ovlivněno a narušeno pandemií samotnou i opatřeními s ní spojenými, ať už se jedná o omezení společenských akcí, lockdowny či dokonce zavírání státních hranic.

Toto téma je pro autora přitažlivé a případová studie lustrující dopady koronavirové krize na cestovní ruch s bližším zaměřením na Chorvatsko byla zvolena z více důvodů. Jedním z nich je aktuálnost tématu koronavirové krize a jejich dopadů na cestovní ruch jak obecně, tak konkrétně v Chorvatsku, které je zemí výrazně závislou na turismu. Dalším důvodem je skutečnost, že Chorvatsko je oblíbenou destinací českých návštěvníků.

2. Cíl práce a metodika zpracování

2.1. Cíl práce

Cílem této bakalářské práce bylo zjistit, jak pandemie koronavirové krize dopadla a stále dopadá na cestovní ruch v Chorvatsku. Ze zjištěných poznatků lze předpovídat budoucí vývoj a případně vytvořit doporučení do budoucna.

K dosažení cíle práce byly použity tyto výzkumné otázky:

1. Jak ovlivnila pandemie Covid - 19 příjezdový CR Chorvatska?
2. Jaké změny přinesla pandemie Covid-19 pro české návštěvníky navštěvující Chorvatsko?
3. Jsou / byla očima návštěvníků Chorvatska tamní protipandemická opatření mírnější než v ČR?
4. Jak by mohlo Chorvatsko předejít masivním dopadům pandemie v budoucnu?
5. Jak se v průběhu pandemie Covid-19 měnil cestovní ruch v Chorvatsku v porovnání s cestovním ruchem v České republice?

2.2 Metodika

V bakalářské práci byla pomocí analýzy sekundárních zdrojů přiblížena zásadní témata v rámci teoretické roviny, kdy byla nejdříve uvedena problematika onemocnění Covid-19 včetně symptomů, prevence a mutací. Dále byly nastíněny vlivy koronaviru na turismus obecně. Byly také vybrány vhodné formy cestovního ruchu, při kterých dochází k malému sociálnímu kontaktu a které lze rozvíjet i během pandemie.

V praktické části bylo přiblíženo Chorvatsko a jeho potenciál v rámci cestovního ruchu, vývoj pandemie onemocnění Covid-19 v Chorvatsku, dopady koronavirové krize na odvětví cestovního ruchu v Chorvatsku a navrhnuté vhodné formy cestovního ruchu, které by mohlo Chorvatsko rozvíjet i v rámci protipandemických opatření v budoucnu. Pro porovnání byly následovně nastíněny i dopady koronavirové krize na odvětví cestovního ruchu v České republice.

Za těmito účely byly voleny vhodné české i zahraniční zdroje, které popisují danou problematiku. Webové zdroje byly používány především kvůli aktuálnosti informací k dané problematice a také kvůli relativně nízkému množství knižních zdrojů popisujících danou

tématiku. Díky nízkému množství zdrojů k této tématice jsou v kapitole 3.3. „Vybrané formy turismu,“ uvedeny potenciálně vhodné formy cestovního ruchu, které svojí podstatou nepodporují potenciální šíření viru. U statistických údajů byly vybrány a použity grafy a obrázky, které přibližují popisovaná témata. Záměrem grafů vyjadřujících statistický vývoj ukazatelů bylo nastínění vývoje dané problematiky v čase. Určité grafy a obrázky byly v rámci větší přehlednosti graficky upraveny.

V rámci vlastního výzkumu bylo zvoleno dotazníkové šetření, které bylo zaměřeno na české návštěvníky Chorvatska v letech před vyuknutím pandemie i po něm, jejichž pohled na problematiku měl pomoci nastínit vnímání změn způsobených koronavirem jejich očima. Dotazník byl vytvořen v internetovém prostředí Google Forms a elektronická podoba dotazníku byla zvolena hned z několika důvodů. Snadnější a rychlejší distribuce, přehlednější vyhodnocování odpovědí a i bezpečnost, na kterou je v období pandemie Covid-19 důležité brát zřetel. Dotazník byl zveřejněn od 1.4.2022 do 22.4.2022 na sociální síti Facebook, a to konkrétněji do skupin zaměřených na cestování do Chorvatska a po něm. Dále byl dotazník zveřejněn i mezi studenty Univerzity Hradec Králové, a to mimo jiné i pro diverzifikaci respondentů, kdy v již zmíněných skupinách na Facebooku odpovídali především lidé ve věku 30-60 let. Zveřejněním mezi studenty, kteří Chorvatsko v dané době navštívili, tak došlo k získání odpovědí i od mladších respondentů. Dotazník byl otevřen odpovědím po dobu 3 týdnů, během kterých na něj odpovědělo 106 respondentů. Dotazník se skládal z 12 otázek, z nichž bylo 9 s povinnou odpovědí. Zbylé 3 otázky navazovaly na předešlou otázku, a proto nebylo jejich zodpovězení vzhledem k předešlé otázce povinné. Většina těchto otázek měla uzavřené odpovědi, avšak k 3 otázkám šlo uvést vlastní odpověď. Vzhledem k poměrně jednoduchým otázkám nezabralo vyplnění dotazníku více než pár minut. Počáteční otázky byly zaměřeny spíše na rozdělení respondentů dle pohlaví či věku. Další otázky se již věnovaly konkrétní problematice jako je například porovnání jednotlivých návštěv Chorvatska během probíhající pandemie Covid-19. Po ukončení sběru odpovědí na dotazník na téma „Dopady koronavirové krize na cestovní ruch. Chorvatsko“ bylo dotazníkové šetření vyhodnoceno za pomoci grafů vytvořených Google Forms. Vyhodnocování uzavřených odpovědí proběhlo hladce. Drobné problémy nastaly při třídění otevřených odpovědí, kdy ne všechny byly publikovatelné do odborné práce či obsahovaly gramatické chyby. Plná verze dotazníkového šetření se nachází v přílohách práce.

3. Teoretická část

V rámci teoretické části jsou přiblížena témata související s problematikou této práce. Přiblíženo je onemocnění Covid-19, jeho symptomy a prevence, vakcinace a jeho mutace. Uvedeny jsou také dopady koronavirové krize na odvětví cestovního ruchu v celosvětovém měřítku. Dále jsou uvedeny formy cestovního ruchu, které jsou díky své podstatě méně ohroženy pandemií.

3.1. Covid – 19

Covid -19 je infekční koronavirové onemocnění způsobené virem SARS – CoV -2, které bylo poprvé registrováno v Čínské lidové republice roku 2019 (WHO, 2023a). Dodává, že Covid -19 byl WHO označen za pandemii 11. března 2020, přičemž se výraz pandemický dle Zelenky a Páskové (2012) používá pro něco rozšířené na celém kontinentu nebo celosvětově a nejčastěji se používá právě v souvislosti s nakažlivými nemocemi. Koronavirus SARS –CoV-2 má potenciálně dlouhou inkubační dobu a může se tak dlouho šířit i mezi osobami, které nejeví příznaky, a tudíž o svém nakažení neví (Rasmussen a Popescu, 2021). Dále dělí nevědomé infikované na asymptomatické, kteří jsou nakaženi bez příznaků po celou dobu, a presymptomatické, kteří projeví příznaky nákazy až po delší době. Oba tyto případy popisují jako rozhodující faktory přenosu, neboť přenos bez příznaků ztěžuje určení časového průběhu infekce a tím i potenciální infekčnosti pro okolí. Dodávají, že na počátku pandemie byla většina přenosů nakažení z nedokumentovaných případů, což naznačuje, že virus šířili lidé, kteří o své infekčnosti nevěděli, nebo pociťovali tak mírné příznaky, že onemocnění nebylo klasifikováno jako Covid-19. WHO (2022a) dále uvádí, že většina osob nakažených tímto virem vykazuje mírné až středně těžké respirační onemocnění a problémy, ze kterých se zotaví bez potřeby speciální léčby. Dále zmiňuje, že do tzv. rizikové skupiny, která může při nakažení vyžadovat lékařskou péči, patří starší osoby, lidé s kardiovaskulárními onemocněními, lidé s cukrovkou a obecně chronicky nemocní lidé. Dodává, že se virus šíří kapénkami například při kašlání, kýchání, ale i při mluvení či dýchání.

3.1.1. Symptomy a prevence

WHO (2022b) uvádí průměrnou dobu projevu symptomů 5 až 6 dní od infikování, nicméně tato doba se může prodloužit až na 14 dní. Dále uvádí, že jako symptomy tohoto virového respiračního onemocnění jsou uváděny horečka, kašel, únava, a případná ztráta chuti či čichu. Zmiňuje, že k méně obvyklým projevům se řadí bolest v krku, bolest hlavy či bolest kloubů. Uvádí, že nemocný může trpět i průjmem a dalšími zažívacími problémy, vyrážkou nebo bolestí očí. Uvádí také, že k vážným symptomům patří zhoršené dýchání a dušnost, bolest na hrudi či dokonce ztráta řeči nebo mobility. Dodává, že v případě těchto symptomů by měl nemocný okamžitě vyhledat lékařskou pomoc.

K základním pilířům prevence dle WHO (2022c) patří nošení vhodné roušky či respirátoru. Uvádí, že je obecně lepší setkávání v otevřených venkovních prostorech, ale pokud to není možné, je vhodné vnitřní prostory důkladně větrat. Státní zdravotní ústav (2021) uvádí, že je dobré dbát na zvýšenou hygienu v podobě častějšího a důkladného mytí rukou mýdlem či dezinfikování dezinfekcemi na bázi alkoholu. Dodává, že při kašlání či kýchnutím je doporučeno zakrývat si nos či ústa. Dále uvádí, že důležitým aspektem prevence je také dodržování rozestupů na veřejných místech a celkové omezení počtu kontaktů, a to především s osobami s akutním respiračním onemocněním. Dále doporučuje celkové posilování imunity, vysoký přísun vitamínů či zvlhčování nosní sliznice solnými roztoky. Mezi aspekty prevence proti onemocnění Covid-19 řadí i očkování.

3.1.2. Vakcíny a vakcinace proti onemocnění Covid-19

Na vakcíny a vakcinaci obecně jsou ve společnosti různé pohledy a názory, stejně jako na mnoho dalších důležitých věcí. Část společnosti vidí ve vakcinaci produkt moderní vědy, který poskytuje šanci na boj proti onemocněním a s tím spojené větší bezpečí. Další lidé mají opačný názor a vakcinaci považují za nepotřebnou či dokonce nebezpečnou věc, a to ať už se jedná o jakékoliv vakcíny či přímo ty proti onemocnění Covid-19. WHO (2023b) uvádí, že by vakcíny měly být dostupné každému a všude.

Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR (2023) uvádí, že vakcíny proti viru SARS-CoV-2, který způsobuje onemocnění Covid-19, po očkování způsobí imunitní odpověď, díky čemuž imunitní systém očkované osoby v případě nakažení v budoucnu virus

rozpozná. Jako příklady používaných vakcín uvádí vakcínu Comirnaty od firem Pfizer a BioNTech, vakcínu Spikevax od firmy Moderna, vakcínu Vaxzevria od firmy AstraZeneca, vakcínu Jcovden od firmy Johnson & Johnson a vakcínu Nuvaxovid od firmy Novavax.

3.1.3. Mutace koronaviru

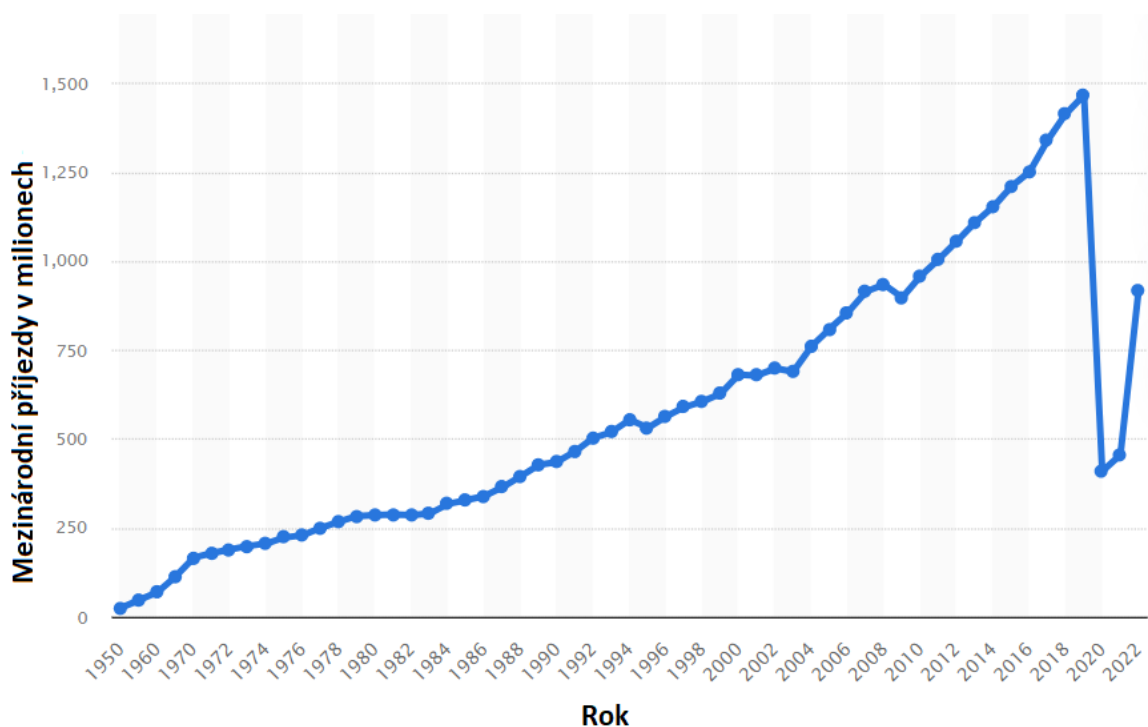
Pro viry je zcela běžné, že se v průběhu času mění a vytváří nové mutace. Některé z nich se objevují a mizí v průběhu pandemie, jiné přetrvávají a šíří se dále mezi lidmi, uvádí Státní zdravotní ústav (2022). Dále uvádí, že mutace mohou přinášet viru evoluční výhodu, kdy mohou nové varianty být snadněji přenosné než původní virus nebo na ně nepůsobí protilátky po očkování.

Státní zdravotní ústav (2022) uvádí několik variant onemocnění. Zmiňuje variantu Alfa, která byla identifikována ve Spojeném království, a variantu Beta, která se původně objevila v Jihoafrické republice, kdy byly obě tyto varianty identifikovány v září roku 2020. Uvádí, že v prosinci roku 2020 byla identifikována varianta Gamma. Dále uvádí například variantu Delta se zvýšenou infekčností, která byla identifikována koncem roku 2020. Dále zmiňuje i variantu Omikron společně s její indickou sub variantou Centaurus identifikovanou během května 2022. Dodává, že virus vytváří zhruba jednu až dvě mutace měsíčně, což je méně než u jiných virů, avšak čím je cirkulace viru větší, tím více příležitostí pro mutaci vzniká.

3.2. Dopady koronavirové krize na cestovní ruch

Vzhledem k povaze odvětví, kterým cestovním ruch je, se stal jednou z nejvíce pandemií narušených oblastí lidských životů. Obrovská mobilita, do které se cestovní ruch postupně vyvinul, musela být omezena či úplně zastavena v rámci zachování bezpečnosti lidí a zamezení rychlejšího a snadnějšího šíření viru. Opatření týkající se různých omezení v souvislosti s pandemií onemocnění Covid-19 se napříč světem lišila a v čase různě měnila. Jak uvádí Mathieu a kolektiv (2020), byly některé země v omezování šíření nemoci a prevenci úmrtí velmi úspěšné, kdy některé rozdíly v zasaženosti pandemií lze vysvětlit i rozdílnými reakcemi vládních politik. Mezi vládní reakce řadí např. politiku testování, požadavky na nošení pokrývek obličeje, politiku zavádění vakcín, rušení veřejných akcí, uzavírání škol a pracovišť či kontroly mezinárodních cest.

Statista (2023a) uvádí, že počet mezinárodních příjezdů turistů celosvětově, až na občasné poklesy, téměř neustále stoupal již od roku 1950 (viz. Graf 1). V roce 2019 bylo zaznamenáno dosavadně rekordních 1,5 miliardy mezinárodních příjezdů turistů, které znamenaly 4% nárůst oproti předešlému roku (UNWTO, 2020). V roce 2020 však vlivem koronavirové pandemie došlo k obrovskému poklesu, kdy se čísla mezinárodních příjezdů turistů po celém světě meziročně propadla z téměř 1,5 miliardy na 409 milionů, což je nejnižší počet od roku 1989 (Statista, 2023a). Dodává, že v roce 2021 již počet mezinárodních příjezdů celosvětově vzrostl na 454 milionů a v roce 2022 se čísla vyšplhala na hodnotu přesahující 900 milionů mezinárodních příjezdů turistů celosvětově. Na základě předpovědí UNWTO by se počty mezinárodních příjezdů celosvětově mohly v roce 2023 vyšplhat na hodnoty dosahující 80-95 % hodnot před pandemií (UNWTO, 2023).

Graf 1 Vývoj počtu mezinárodních příjezdů turistů celosvětově (v milionech). Zdroj: Statista (2023a)

3.2.1. Změny v cestovním ruchu v souvislosti s koronavirovou krizí

Zelenka a Pásková (2012) označují trendy jako jevy či charakteristiky, které se v rostoucí míře projevují v současné i budoucí společnosti. Uvádí, že v cestovním ruchu se projevují trendy v různých oblastech, mohou trvat různě dlouho a mohou spolu všemožně souviset. Dodávají, že se projevují například jako změny forem cestovního ruchu, změny

vyhledávanosti destinací či změny délky a frekvence dovolené. Uvádí také, že sledování a následné vyhodnocování trendů je metodou užívanou k prognostice vývoje cestovního ruchu.

Kotíková (2013) uvádí, že v roce 2003 definovala Evropská komise deset základních trendů, které mají ovlivnit cestovní ruch. Dodává, že mezi ně patří životní styl, vzdělávání, volný čas, zkušenosti s cestováním, demografie, informační technologie, doprava, udržitelný rozvoj, zdraví či bezpečí a jistota. Dále také dodává, že některé budoucí trendy není možné predikovat. Stejně tak nebylo možné predikovat ani příchod pandemie, která by společnost včetně cestovního ruchu ochromila v takové míře, v jaké k tomu došlo.

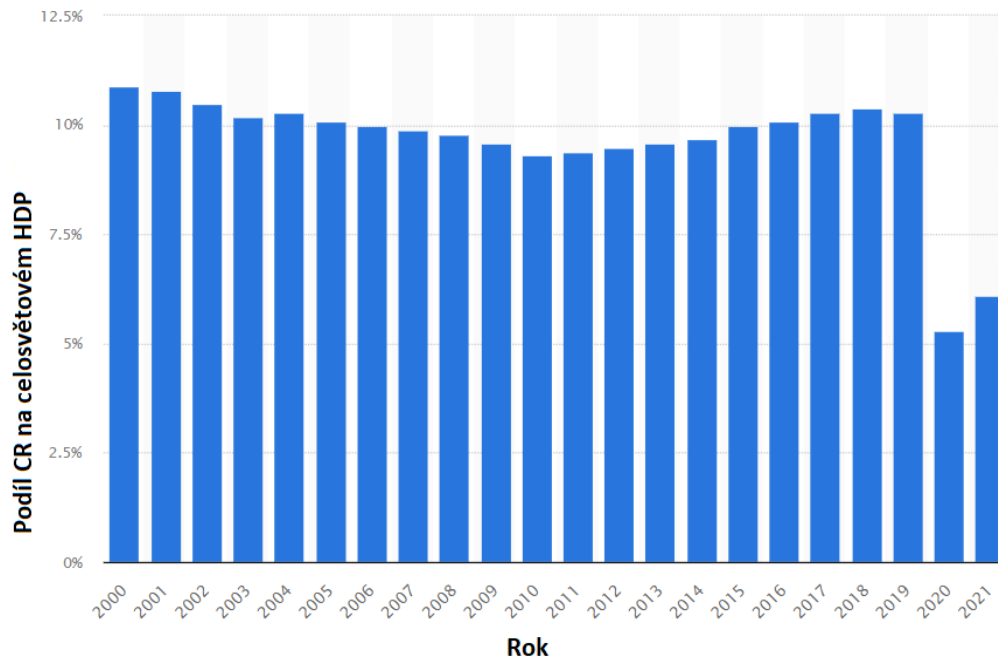
Příchod koronavirové pandemie výrazně ovlivnil trendy a trh cestovního ruchu. Výrazně narušil několik trendů ze základních deseti, které byly vymezeny v roce 2003 Evropskou komisí, jako je například zdraví, doprava či bezpečí a jistota. Výrazně zasažen byl například i trend výletních plaveb, kdy se lodě staly nebezpečnými ohnisky pro potenciální šíření viru a mnoho velkých plavebních společností se rozhodlo dočasně přerušit svůj provoz (Sani Proffesional, 2023). Uvádí také, že zatímco v roce 2019 se na výletní plavby vydalo 30 milionů osob, v roce 2020 toto číslo drasticky spadlo na méně než 6 milionů. Mezi trendy, které příchod pandemie podpořil a které provázely rok 2022 řadí Tsvetkov (2023) například digitalizaci spojenou s automatizací, udržitelný cestovní ruch a aktivní ekoturismus. K automatizaci uvádí, že doba, kdy klient musel kontaktovat poskytovatele služeb telefonicky nebo se s ním setkávat osobně je pryč, kdy digitalizace vedla k nárůstu online rezervací, díky kterým se pro cestovní kanceláře zlevnila reklama a klientům poskytuje větší pohodlí. Dodává, že pandemie onemocnění Covid-19 upozornila společnost na obrovské negativní dopady cestovního ruchu na globální životní prostředí a možná tak podnítila oblast cestovního ruchu ke změně. Uvádí také, že si stále více lidí osvojuje myšlenky ohledně udržitelnosti svého cestování a často se tak při výběru svých cest rozhodují v závislosti na dopadech na okolní prostředí. Aktivní ekoturistiku popisuje jako další trend, který souvisí s udržitelností cestovního ruchu, kdy mimo samotného poznávání přírody uvádí aktivity, jako je pěší turistika, cyklistika či jízda na kajaku. Jako další trend výrazně podpořený pandemií Covid-19 uvádí také trávení dovolené ve své rodné zemi, které často zahrnuje jednodenní výlety a poznávání místních zajímavostí a aktivit. Zmiňuje, že lidé tím podporují místní trh a zároveň zůstávají v bezpečí vlastní země. Růžička (2022) zmiňuje například trend zážitkové turistiky, kdy trend spočívá v získávání zážitků a emocionálních spojení s kulturami a přírodou. Dodává, že jsou lidé znuženi dovolenou

v klasických oblíbených lokalitách, a proto hledají více autentické zážitky, které jim umožňují splynout s místním obyvatelstvem, kulturou a přírodou.

3.2.2. Dopady koronavirové krize na ekonomiku

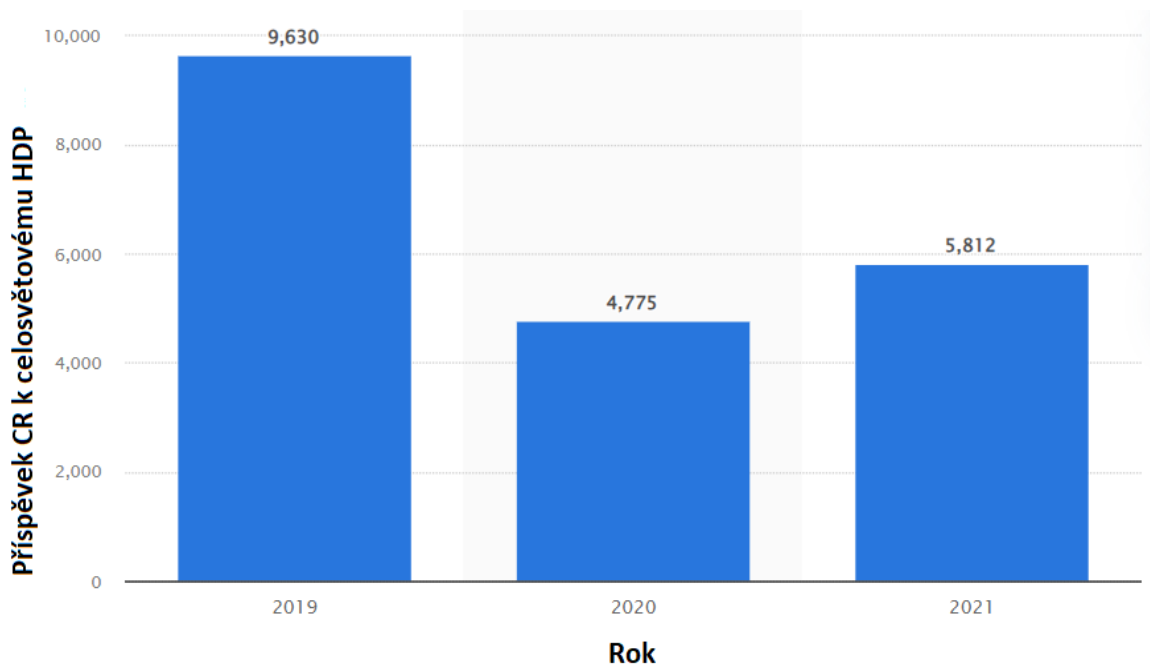
Obrovský propad v počtu lidí cestujících po světě se výraznou měrou odráží i na ekonomice států i jednotlivých poskytovatelů služeb v odvětví cestovního ruchu. Výrazné dopady pocítují především státy, které jsou na cestovním ruchu do velké míry závislé. Koronavirová pandemie se výrazně podílela na propadu příjmů z cestovního ruchu celosvětově i v jednotlivých zemích a způsobila výrazný pokles v počtu lidí zaměstnaných v odvětví cestovního ruchu.

Statista (2023b) uvádí, že hodnota procentuálního podílu cestovního ruchu na celosvětovém HDP byla v průběhu téměř dvou dekad poměrně stabilní, kdy docházelo pouze k drobnějším výkyvům. Uvádí také, že procentuální podíl cestovního ruchu na celosvětovém HDP se v letech 2000-2019 pohyboval kolem 10 % (viz. Graf 2), kdy rekordně nízkých hodnot dosáhl v roce 2010, kdy jeho podíl činil 9,3 %, a v roce 2000, kdy byl podíl naopak nejvyšší s hodnotou téměř 11 %. Zmiňuje také, že v roce 2020 lze, stejně jako v počtu mezinárodních příjezdů, pozorovat obrovský propad, kdy podíl CR na celosvětovém HDP poklesl meziročně o pět procent. Dále uvádí, že rok 2021 byl z tohoto pohledu opět optimističtější, kdy hodnota podílu CR na celosvětovém HDP vzrostla na 6,1 %. Dodává, že ani s tímto nárůstem se podíl nepřibližuje hodnotám, kterých dosahoval během rozkvětu cestovního ruchu před koronavirovou krizí.

Graf 2 Procentuální podíl CR na celosvětovém HDP mezi lety 2000-2021. Zdroj: Statista (2023b)

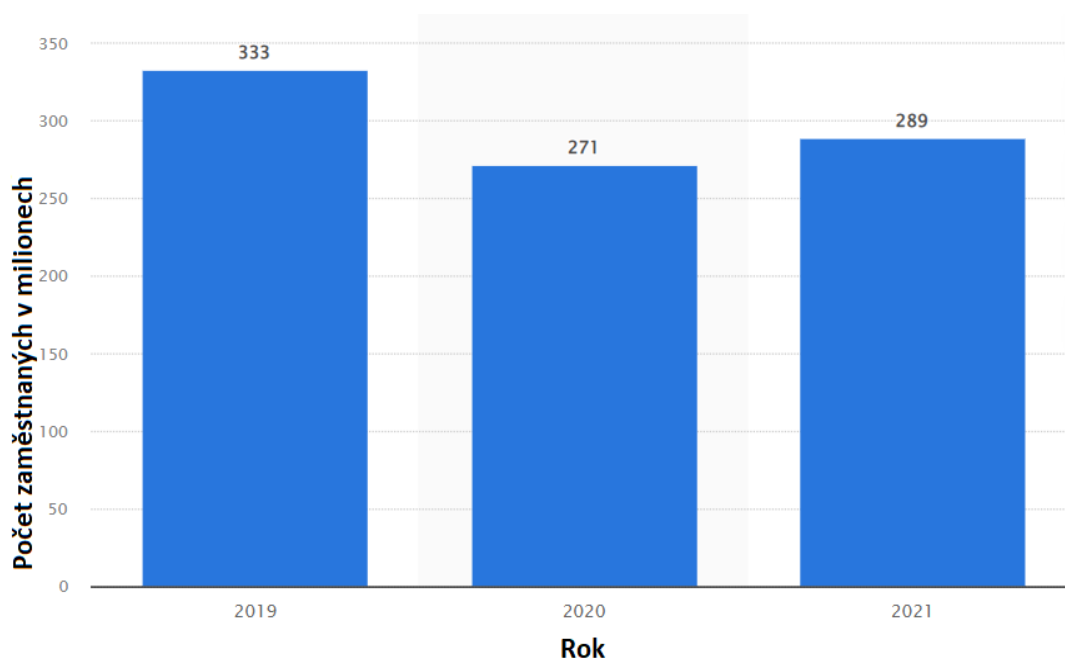
Statista (2023c) uvádí, že celkový příspěvek cestovního ruchu do celosvětového HDP v roce 2019 činil téměř 10 bilionů amerických dolarů (viz. Graf 3). Dodává, že toto číslo v roce 2020 kleslo o více než 50 %, kdy se cestovní ruch na celosvětovém HDP podílel pouze necelými pěti biliony amerických dolarů. Dále uvádí, že toto číslo v roce 2021 vzrostlo oproti roku 2020 o více než 20 %, kdy ale stále nedosahuje hodnot před vypuknutím pandemie.

Graf 3 Celkový příspěvek CR k celosvětovému HDP vyjádřen v miliardách amerických dolarů. Zdroj: Statista (2023c)

Díky koronavirové pandemii výrazně prořídly i řady lidí zaměstnaných v cestovním ruchu a službách s ním spojených. Zaměstnanost v cestovním ruchu definují Zelenka a Pásková (2012) jako ukazatel, vyjadřující absolutní počet nebo relativní podíl lidí zaměstnaných v cestovním ruchu. Dále uvádí, že tito lidé mohou být v cestovním ruchu zaměstnání přímo nebo nepřímo. Statista (2022a) uvádí, že v roce 2019 bylo v oblasti cestovního ruchu zaměstnáno 333 milionů lidí po celém světě (viz. Graf 4). Uvádí také, že toto číslo v následujícím roce 2020 kleslo na 271 milionů zaměstnaných celosvětově, což činí pokles o téměř 20 %. Dodává, že počet celosvětově zaměstnaných v oblasti cestovního ruchu v roce 2021 vzrostl na 289 milionů lidí, což je nárůst oproti krizovému roku 2020, který však stále nevyrovnává počty zaměstnaných před začátkem koronavirové pandemie. Příkladem mohou být letecké společnosti, které byly během pandemie nuceny k snižování počtu zaměstnanců, uvádí Ribeiro (2022). Uvádí také, že když se svět i cestovní ruch začal vracet k běžnému provozu, zůstala na trhu práce obrovská mezera po masivním propouštění během krize. Uvádí, že se jedná o velký problém, neboť lidé nemají o nabízené pracovní pozice takový zájem, jako tomu bývalo. Dodává, že nabízené mzdy již nejsou tak atraktivní jako dříve a kvůli nedostatku pracovníků se často pracuje na směny či o víkendech. Zmiňuje také, že mnoho bývalých zaměstnanců leteckých společností si našlo jinou práci a odmítá se za současných podmínek vrátit do předchozího stresujícího zaměstnání. Uvádí, že zaměstnanci, kteří nebyli propuštěni, si museli po návratu do normálního režimu zvyknout

na větší časové vytížení za stejných platových podmínek. Jako příklad uvádí Velkou Británii, kde bylo v červenci roku 2022 odhadováno kolem 3000 volných pracovních míst na letištích. Dalším příkladem může být odvětví výletních lodí, kde se odhaduje, že v počátcích pandemie přišlo v odvětví výletních plaveb o svoji práci 2,5 tisíce zaměstnanců denně, kdy v srpnu 2020 Mezinárodní asociace výletních lodí oznámila, že v tomto odvětví celosvětově zaniklo více než milion pracovních míst (Sani Proffesional, 2023). Uvádí, že společnosti výletních lodí snížily počet svých zaměstnanců či prodaly své lodě, zatímco jiné výletní společnosti zcela ukončily svou činnost. Dodává, že nedostatek zaměstnanců brání tomuto odvětví v návratu na úroveň před pandemií, kdy některé společnosti nemají finanční prostředky pro najímání nových zaměstnanců a jiné nejsou schopny najít zaměstnance pro jejich nezájem vrátit se na předchozí pracovní pozici. Zmiňuje také, že tyto problémy souvisí i s dalšími odvětvími cestovního ruchu, neboť jsou s nimi výletní plavby úzce spjaty.

Graf 4 Počet lidí zaměstnaných v cestovním ruchu v milionech (celosvětově). Zdroj: Statista (2022a)

3.3. Vybrané formy turismu

Tato kapitola uvádí vybrané formy turismu, které mohou být relativně odolné vůči pandemiím díky minimálnímu sociálnímu kontaktu. Tyto formy turismu mohou být vhodně rozvíjeny i v období pandemie, a to především díky své povaze, která nepodněcuje šíření viru tím, že nezahrnuje hromadné setkávání s dalšími osobami, nutný přesun hromadnou dopravou či ubytování v hustě osídlených oblastech. Jejich rozvojem se dá teoreticky

udržovat funkčnost vnitřního cestovního ruchu země i přes nepříznivé probíhající podmínky, které s sebou pandemie přináší. Cestovní ruch lze dle koncentrace návštěvníků dále dělit, kdy problémem v období koronavirové krize byl díky velké koncentraci osob především masový cestovní ruch. Masový cestovní ruch je označením pro cestování velkých skupin, uvádí Zelenka a Pásková (2012). Dále uvádí, že masový cestovní ruch, jehož zakladatelem je Thomas Cook, se rozvíjel ruku v ruce s rozvojem moderní společnosti, a to především s rozvojem dopravních prostředků, a během poloviny 20. století se tak postupně stal typickým druhem cestovního ruchu v ekonomicky rozvinutých zemích. Uvádají, že pro tento druh cestovního ruchu je typická především velká koncentrace návštěvníků v obecně oblíbených destinacích, mezi které patří destinace lázeňské, přímořské či městské. Díky četným sociálním kontaktům nejsou vzhledem k pandemii vhodné hromadné dopravní prostředky jako jsou vlaky, letadla či výletní lodě.

Vhodným druhem cestovního ruchu v období pandemie je naopak individuální cestovní ruch, který Zelenka a Pásková (2012) uvádí jako opak masového, kdy jednotlivci či malé skupiny cestují samostatně, nikoliv v rámci organizované skupiny. Mezi ideální v období pandemie lze obecně zařadit individuální a outdoorové aktivity, které splňují podmínky sociálního distancování.

V případě dodržování minimálních sociálních kontaktů může být vhodnou formou cestovního ruchu během pandemie pěší turistika, která je dle Zelenky a Páskové (2012) aktivitou například ekoturismu, geoturismu či horské turistiky. Podmínky sociálního distancování nabízí například také přírodně orientovaný cestovní ruch, který se dle Zelenky a Páskové (2012) vyznačuje orientací účastníků na přírodu a její poznávání. Mezi typické aktivity pak řadí pozorování volně žijících živočichů. Mezi vhodné formy pro rozvíjení během pandemie by se dal zařadit také ekoturismus, který je dle Zelenky a Páskové (2012) druhem cestovního ruchu, při kterém jsou účastníci motivováni využitím chráněných výtvarů přírody, kulturních památek, akcí a sociálního prostředí místní komunity tak, aby nebyly narušeny. Uvádí, že mezi tyto výtvary může patřit například národní park či přírodní rezervace. Jako ekoturistické aktivity pak uvádí pěší turistiku, fotografování či pozorování volně žijících živočichů. Cykloturistika, kterou Zelenka a Pásková (2012) popisují jako formu aktivního cestování zaměřenou na poznávání určité oblasti na kole, může být také vzhledem ke své outdoorové povaze vhodnou formou cestovního ruchu během pandemie, pokud v jejím rámci nedochází k příliš mnoha sociálním kontaktům. Při dodržování sociálního distancování může být vhodnou formou cestovního ruchu i horský turismus, který

je dle Zelenky a Páskové (2012) formou turistiky, kdy jsou účastníci motivováni poznáváním hor, čistým horským vzduchem a ověřováním vlastních fyzických schopností. Heald (2020) uvádí hory jako ideální místo, kde se vyhnout nakažlivým virům, kdy v kombinaci s fyzickou aktivitou a pobytem na slunci přinášejícím vitamín D tvoří horská turistika vhodnou kombinaci pro prevenci proti potenciální nákaze. Díky minimalizaci sociálních kontaktů může být vhodný i virtuální cestovní ruch, který Zelenka a Pásková (2012) popisují jako interakci člověka s technicky realizovaným odrazem reálného světa ve světě digitálním. Dodávají, že virtuální prohlídka je simulací existujícího místa.

4. Praktická část

Praktická část popisuje základní potenciál Chorvatska pro cestovní ruch, dopady koronavirové krize na chorvatský turismus a pro porovnání i dopady na český turismus. Pozornost je věnována také provedení vlastního dotazníkového šetření a analýze statistických dat o příjezdovém cestovním ruchu Chorvatska.

4.1. Chorvatsko

„Chorvatsko leží v místě, kde se setkává Středozeří a střední Evropa, mezi Alpami a Panonskou nížinou. Navzdory poměrně malé rozloze zde naleznete širokou škálu krajinných typů. Tato nevídaně půvabná země se pozvolna otřepává z obtížných let poznamenaných válečným konfliktem a opět se stává vyhledávaným cílem turistů“ popisuje Chorvatsko Cattel (2003, str.13).

4.1.1. Chorvatsko na mapě

Chorvatsko je stát nacházející se v jihovýchodní části Evropy, konkrétněji na Balkánském poloostrově. Chorvatsko má rozlohu 56 594 km² a členité pobřeží, omývané Jaderským mořem, dlouhé téměř 1800 km (CIA, 2023). U pobřeží se nachází přibližně 1200 ostrovů, z nichž je největším ostrov Krk v Kvarnerském zálivu (Podhorský, 2007).

Chorvatsko sousedí od získání své samostatnosti se Slovinskem, Maďarskem, Srbskem, Černou Horou a Bosnou a Hercegovinou (viz. Obrázek 1). Dle Cattel (2003) se však Chorvatsko navzdory své poměrně malé rozloze může pochlubit velmi pestrou škálou přírodních i umělých krajinných prvků, neboť je značná část země hornatá se štíty přesahujícími 2000 m.n.m. Dále zmiňuje, že jsou zde rozsáhlé lesy a pastviny.

Obrázek 1 Geografická mapa Chorvatska. Zdroj: Hotelove.cz (2020)

4.1.2. Krajina a příroda v Chorvatsku

Chorvatsko se může pyšnit širokou škálou krajinných typů a krajinných prvků (Cattel, 2003). Dále uvádí, že se zde nachází divoké neobydlené skalní rokle, pohoří, říční údolí a nelze opomenout ani členité pobřeží táhnoucí se na jih. Zmiňuje také pohoří, která tvoří zhruba 40 procent rozlohy celého Chorvatska a dosahují výšky kolem 2000 metrů.

Jak uvádí Cattel (2003), lesy Chorvatska jsou převážně smíšené, tvořené jedlemi, borovicemi, kaštany a buky, v závislosti na nadmořské výšce a klimatu. Dále uvádí, že se zde vyskytují i zástupci místní fauny, jako jsou medvědi, vlci, divoká prasata, srnci, kamzíci či lišky. Dodává, že široké řeky často lemují nížiny v Chorvatsku, z nichž největší je Panonská nížina, která je také nazývána obilnicí země. Uvádí zde pěstování pšenice, sóji a tabáku, díky čemuž je oblast považována za jednu z nejúrodnějších oblastí v celé Evropě. Popisuje také řeky, které jsou nedílnou součástí Chorvatské přírody a mimo utváření krajiny plní i další funkce. Dále uvádí, že řeky Dunaj, Dráva, Sáva, Kupa či Mura jsou všechny splavné a jedná se o významné dopravní tepny lodní dopravy. Zmiňuje, že zdejší řeky jsou útočištěm pro mnoho druhů ryb, které sem lákají příznivce rybaření. Popisuje také

Chorvatská jezera, která nejsou příliš velká, ale některá z nich působí úchvatným dojmem a jsou součástí chráněných oblastí jako například Plitvická jezera.

Podhorský (2007) zmiňuje, že se v Chorvatsku nachází celkem 8 národních parků, kterými jsou národní parky Brijuni, Krka, Risnjak, Plitvická jezera, Paklenica, Sjevni Velebit, Kornati a Mljet. Cattel (2003) uvádí, že první chráněná oblast divoké přírody vznikla v roce 1949, kdy vznikl národní park Plitvická jezera na plošině Lika. Dále uvádí, že o několik let později byl vyhlášen národní park Risnjak, který se rozkládá severně od Rijeky, a národní park Krka, který leží severně od Šibeniku. Dále píše, že národní park Paklenica, ležící v horském pásmu Velebit, pochází z roku 1959. Dodává, že o 19 let později byl ustanoven světovou biosférickou rezervací UNESCO a následně i zahrnut na seznam světového přírodního a kulturního dědictví. Uvádí, že kromě národních parků se Chorvatsko pyšní také přírodními rezervacemi, oázami, biotopy a dvěma mokřadními územími s názvy Kopačky Rit a Lonjsko Polje. Dále také uvádí, že místní politika ochrany životního prostředí přináší své ovoce, neboť jsou právě tyto oblasti jedněmi z nejvyhledávanějších turistických atrakcí Chorvatska.

4.1.3. Obyvatelstvo

Dle CIA (2023) mělo Chorvatsko k 19.4.2023 4 169 239 obyvatel, z nichž přes 90 % tvořili Chorvaté, další 4% Srbové a zbytek Bosňané, Maďaři, Slovinci, Češi a Rumuni. Na rozložení obyvatelstva se do značné míry podílely i tragické události z konce minulého století, kdy se vesnice vylidnily a lidé se soustřeďovali spíše ve velkých městech, což způsobovalo potřebné rozšíření měst, uvádí Cattel (2003).

Dle Cattel (2003) bylo náboženství vždy nedílnou součástí Chorvatů, i když bylo za komunistického režimu odsunuto do pozadí jako i v dalších státech s podobným režimem. Uvádí, že dnes jsou však významné svatostánky opět otevřené a k náboženství se hlásí přes 90 % lidí, z nichž jsou většina křesťané. Dále zmiňuje existenci muslimské menšiny, kterou tvoří především Bosňané, a také protestantské menšiny, která je tvořena především Maďary. Dále uvádí, že z místních křesťanů se zhruba 7 % hlásí k pravoslaví, kdy toto číslo výrazně kleslo ve spojení s odsunem značného množství Srbů.

Pokus o sloučení Chorvatštiny a Srbštiny trval více než 100 let, avšak v roce 1991 se oficiálním jazykem stala chorvatština, což je nyní zakotveno i v ústavě Chorvatska, uvádí

Cattel (2003). Zmiňuje, že se chorvatština používala i za dob cizí nadvlády a lidé hovoří třemi základními dialekty chorvatštiny: štokavský dialekt, čakavský dialekt a kajkavský dialekt. Expat in Croatia (2021) uvádí následující rozdělení dialektů: Štokavský dialekt užívá zhruba 55 % Chorvatů a je rozšířen především v Dalmácii, Dubrovniku a Slavonie. Dodává, že kajkavský dialekt používá přes 30% obyvatel, a to zejména ve střední části Chorvatska. Dále zmiňuje, že Čakavský dialekt je užíván zejména při pobřeží a na ostrovech, kdy jím mluví zhruba 12% obyvatel.

4.1.4. Historie Chorvatska

Jak uvádí Cattel (2003), proběhlo v roce 1991 referendum, které vyhráli separatisté a byla vyhlášena nezávislost Chorvatska. Dodává, že Srbská frakce společně s Jugoslávskou lidovou armádou podnikla povstání a vypukla válka, která v Chorvatsku neuchlázela tak rychle jako například ve Slovinsku. Dále zmiňuje, že Jugoslávská lidová armáda obsadila území v Chorvatsku, na kterém následně vznikla Republika Srbská krajina, a zhruba pětinu Chorvatska okupovali srbští vojáci. Uvádí, že v roce 1995 byla tato území osvobozena Chorvatskou armádou a sjednocena pod záštitou Erdutské smlouvy, byť některá sporná území zůstala pod dohledem OSN až do roku 1998.

4.2. Potenciál Chorvatska z hlediska cestovního ruchu

Chorvatsko je velmi populární destinací a nejnavštěvovanějším trhem cestovního ruchu v oblasti Střední a Východní Evropy (Statista, 2022b). Dále uvádí, že co se cestovního ruchu týče, má v Chorvatsku tento průmysl největší podíl na HDP ze všech zemí Evropské unie, díky čemuž je toto odvětví velmi významné pro ekonomiku státu. Popisuje, že cestovní ruch Chorvatska před pandemií vzkvétal. Uvádí, že svým teplým středomořským klimatem Chorvatsko pravidelně přitahuje miliony návštěvníků, mezi nimiž je jich nejvíce z Německa a Rakouska. Píše, že velké zastoupení v počtu návštěvníků tvoří také okolní národy, jako jsou Italové či Slovinci. Dále uvádí, že velkou roli hrají také výletní plavby, které společně s dalšími aspekty dělají z přístavního města Dubrovniku jedno z nejvíce navštěvovaných míst v celém Chorvatsku.

Cattel (2003) uvádí, že Chorvatsko disponuje velkým přírodním potenciálem díky dlouhému pobřeží Jaderského moře s mnoha ostrovy, osmi národním parkům, širokému

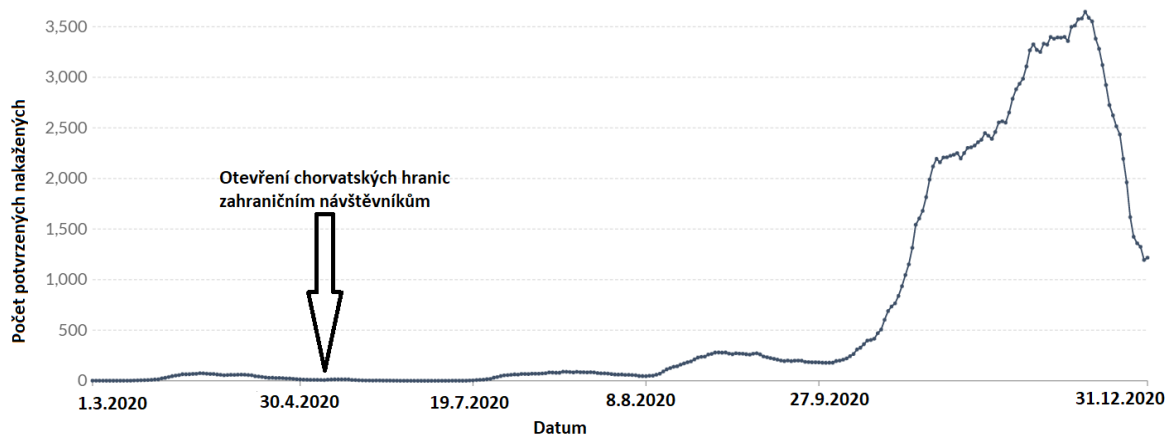
spektu krajinných typů, rozlehlým horským masívům či rozmanité fauně a flóře. Dodává, že v tomto ohledu nezaostávají ani antropogenní předpoklady Chorvatska, kdy lze na jeho území nalézt velké metropole i mnoho historických a kulturních památek včetně několika památek UNESCO. UNESCO (2023) uvádí, že se na území Chorvatska nachází celkem 10 památek na seznamu světového dědictví UNESCO, z nichž je 8 kulturních a 2 přírodní. Z přírodních uvádí národní park Plitvická Jezera a Původní bukové lesy Karpat a dalších Evropských regionů. Pod kulturní památky seznamu světového dědictví UNESCO řadí Biskupský komplex Eufraziovy baziliky v historickém centru Poreče, Historické město Trogir, Historický komplex Splitu s Diokleciánovým palácem, Staré město Dubrovnik, Stari Gradskou planinu, středověké náhrobní hřbitovy Stécci, Katedrálu svatého Jakuba v Šibeniku a Benátské obranné stavby mezi z období 16. a 17. století: Stato da Terra - západní Stato da Mar. Chorvatsko.cz (2017) uvádí, že dle rozboru skupiny J.P.Morgan má Chorvatsko dobré výsledky v oblastech bezpečnosti, zdravotnictví, hygieny, turistických služeb či přírodních zdrojů. Udává, že v porovnání s ostatními středomořskými zeměmi zaostává v rozvoji letecké dopravní infrastruktury. OECD (2023) uvádí, že Chorvatský cestovní ruch je přímo spojen s přímořskou rekreací a sluncem, a i přes bohaté přírodní a kulturní zdroje mu chybí inovativní a kvalitní produkty v dalších oblastech, které by mohli pomoci diverzifikaci. Chorvatsko.cz (2017) uvádí, že dle analýzy skupiny J.P. Morgan, by se Chorvatsko mělo pokusit o rozvoj konkurenceschopnosti v ohledu zbavení se nálepky sezónní destinace slunce a moře, čemuž by mohlo napomoci věnováním více pozornosti rozvoji jadranských ostrovů, zdravotních či sportovních aktivit a různým formám ekologického cestovního ruchu, které by mohli snížit velkou sezónnost destinace, kdy, jak uvádí OECD (2023), na pobřežní letoviska připadá v období mezi červnem a zářím téměř 90% všech příjezdů turistů do země. Dodává, že oblast cestovního ruchu v Chorvatsku se potýká i s dalšími problémy, mezi které spadá například nedostatek zaměstnanců v odvětví, nadměrná výstavba infrastruktury v některých oblastech podél pobřeží, která má negativní dopady na životní prostředí, či špatné nakládání s odpady. Dalším problémem je také přelidnění určitých oblastí (Jackson, 2022). Dodává, že s tímto problémem se potýká například město Dubrovnik, které přes jeho relativně malou rozlohu navštěvovalo obrovské množství turistů, kteří do přístavního města připlouvali výletními loděmi, které jsou v Chorvatsku oblíbené. Uvádí, že i přes růst zájmu o tento produkt se nezotavil tak rychle jako jiné formy cestování, a to pravděpodobně především kvůli zvýšeným obavám z problémů s dodržováním hygieny v souvislosti s pandemií Covid-19. Jako další příklad destinace potýkající se s přelidněním uvádí národní park Krka, v jehož vodopádech je právě

z těchto důvodů zakázáno koupání. Dále zmiňuje například národní park Plitvická jezera, který by kvůli přelidnění mohl přijít o svůj status světového dědictví UNESCO.

4.3. Vývoj pandemie Covid-19 v Chorvatsku

Dle Vlády Chorvatské republiky (2022) mělo Chorvatsko k 26. 1. 2022 za celou dobu pandemie 887 tisíc potvrzených nakažených, z nichž přes 13 tisíc nákaze podlehl. Dále uvádí, že celkový počet aplikovaných vakcín činil přes 5 milionů.

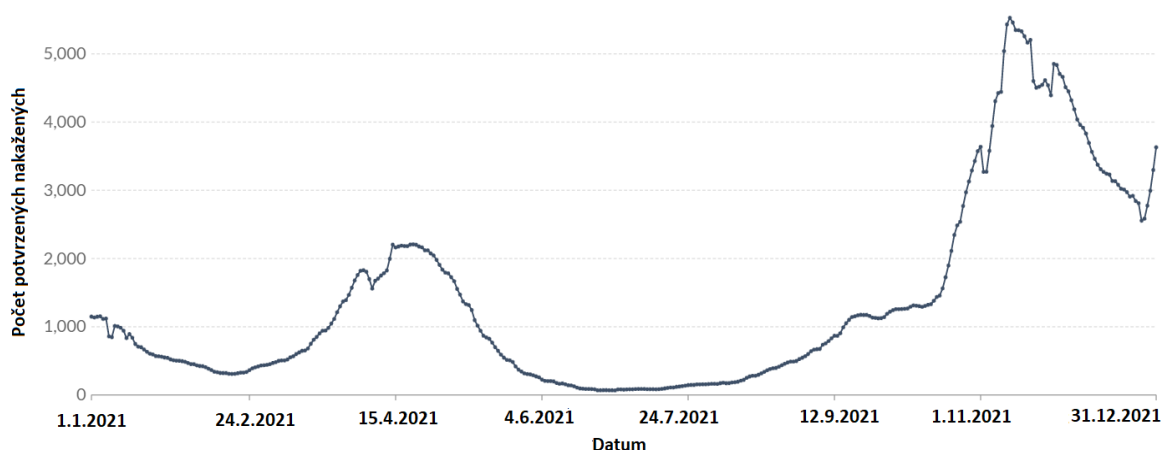
Dle Vlády Chorvatské republiky (2021) zaznamenalo Chorvatsko nárůst potvrzených nakažených od 30. září roku 2020, kdy číslo potvrzených nakažených činilo 179 osob. Dále uvádí, že toto číslo do prosince stejného roku překročilo hranici 3500 nakažených osob denně, kdy největší počet v roce 2020 byl zaznamenán 13. 12. 2020 a to konkrétně 3647 osob. Dodává, že poté začal počet denně potvrzených nakažených opět klesat, přičemž 31. 12. 2020 se jednalo o 1216 potvrzených nakažených denně (viz. Graf 5).

Graf 5 Počet denně potvrzených případů onemocnění Covid-19 v Chorvatsku během roku 2020. Zdroj: Vláda Chorvatské republiky (2021) - graficky upraveno

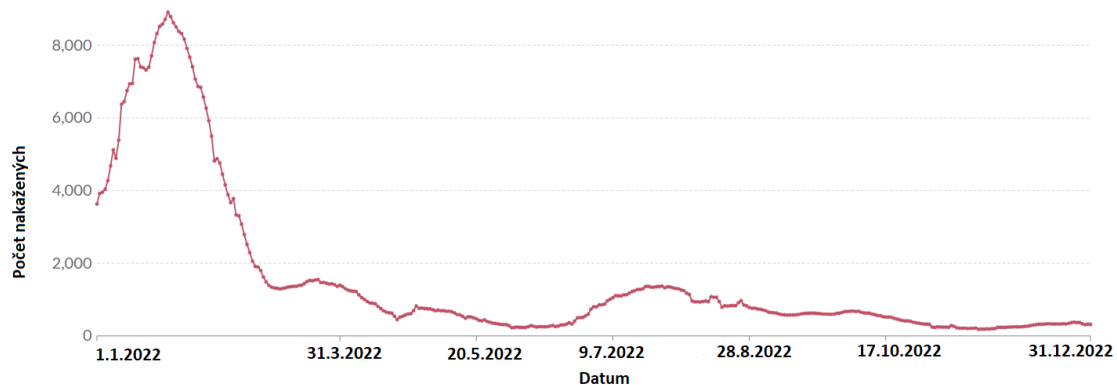
K prvnímu dni roku 2021 uvádí Vláda Chorvatské republiky (2023) 1149 osob potvrzených nakažených denně. Dodává, že tento počet klesal až do 18. 2. 2021, kdy se jednalo o 308 potvrzených nakažených denně, kdy od tohoto dne začal opět mírně stoupat, a to až do 21. dubna, kdy se nárůst zastavil na 2207 potvrzených nakažených denně. Uvádí,

že poté počet potvrzených nakažených opět klesal a v půlce června se dokonce dostal pod 100 potvrzených nakažených denně. Zmiňuje, že od 17. června do 16. července bylo tedy v Chorvatsku méně než 100 nově potvrzených nakažených osob denně. Uvádí také, že od této doby pak počet potvrzených nakažených v Chorvatsku denně téměř neustále stoupal, až se 11. 11. 2021 dostal na zatím rekordní počet 5527 potvrzených nakažených za den. Dodává, že následoval pokles, který se zastavil 26. 12. 2021 na 2555 potvrzených nakažených denně. Zmiňuje, že do konce roku už křivka potvrzených nakažených opět stoukala, a poslední den roku 2021 už bylo 3630 nově potvrzených nakažených.

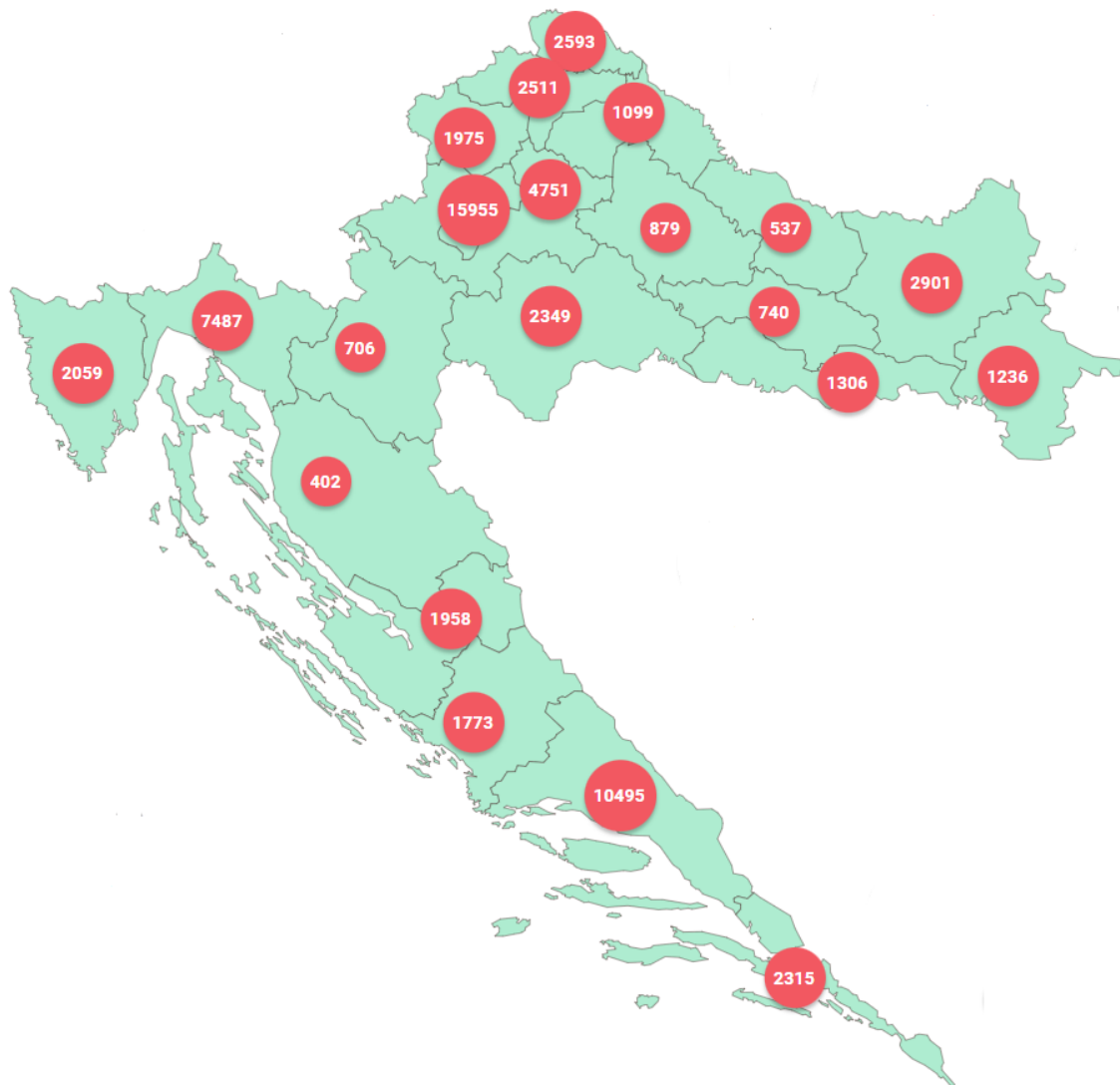
Graf 6 Počet denně potvrzených případů onemocnění Covid-19 v Chorvatsku během roku 2021. Zdroj: Vláda Chorvatské republiky (2023)- graficky upraveno

Rok 2022 začal v Chorvatsku s 3919 potvrzenými nakaženými během 1. ledna tohoto roku (Vláda Chorvatské republiky, 2023). Dodává, že od začátku roku se až na výjimky počet potvrzených nakažených denně zvyšoval, kdy 27. 1. 2022 zaznamenalo Chorvatsko rekordních 8909 potvrzených nakažených v tento den. Uvádí také, že od tohoto vrcholu se počet potvrzených nakažených denně snižoval až do června, kdy do konce července počet potvrzených nakažených denně mírně stoupal, avšak od srpna 2022 již téměř stále klesal až do konce roku 2022.

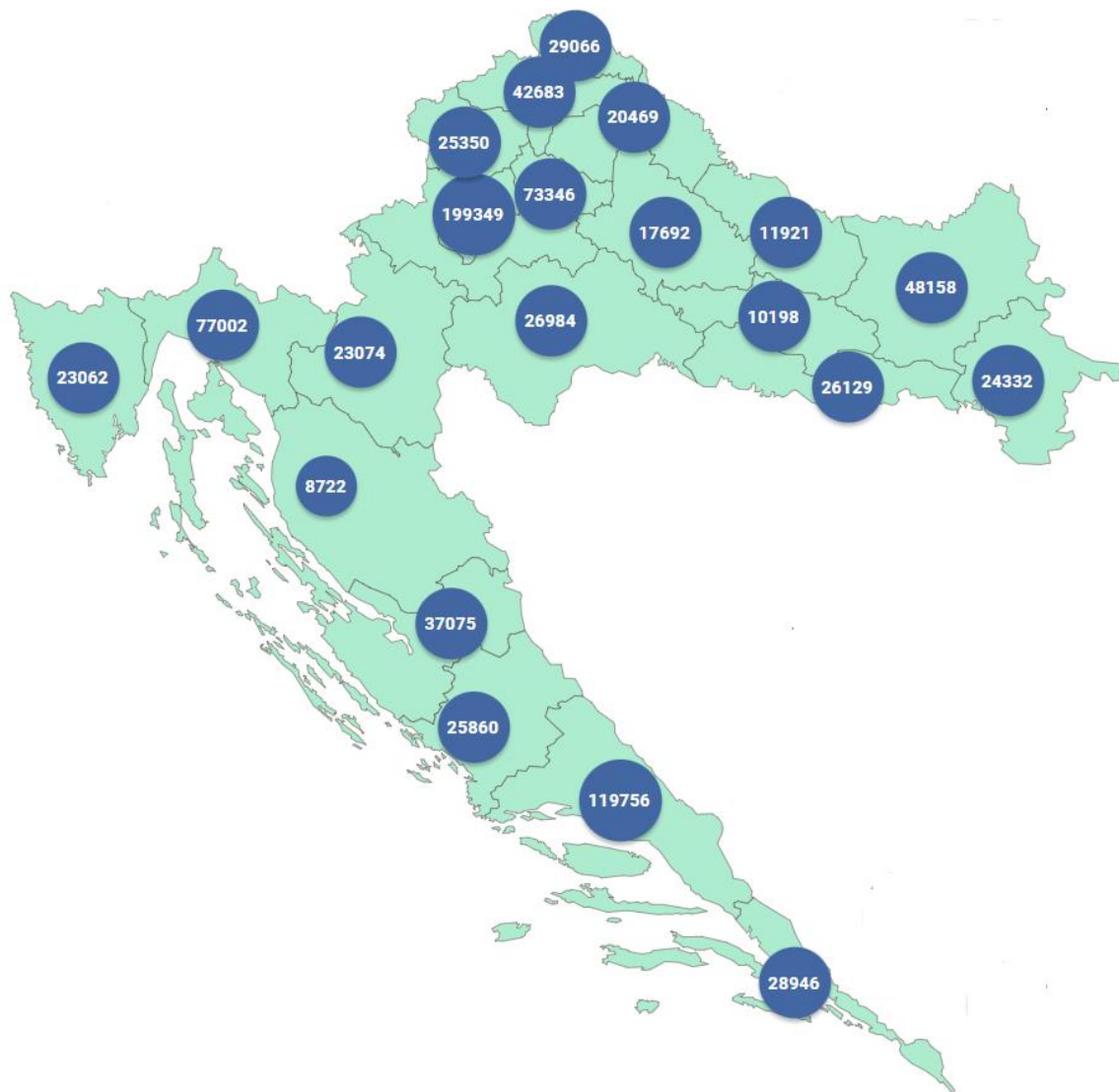
Graf 7 Počet denně potvrzených případů onemocnění Covid-19 v Chorvatsku během roku 2022. Zdroj: Vláda Chorvatské republiky (2023) – graficky upraveno

Vláda Chorvatské republiky (2022) uvádí, že k 26. 1. 2022 bylo nejvíce potvrzených aktivních případů v oblasti hlavního města Chorvatska, Záhřebu, a to necelých 16 tisíc (viz. Obrázek 2). Dodává, že dalším regionem s vysokými čísly byla Dalmácie, kde bylo nejvíce potvrzených nakažených ve Splitu a jeho okolí. Dále uvádí, že zbytek Chorvatska měl ke 26.1.2022 poměrně rovnoměrné rozložení potvrzených nakažených.

Obrázek 2 Počet a rozložení aktivních případů potvrzených nakažených onemocněním Covid – 19 v Chorvatsku ke dni 26.1.2022. Zdroj: Vláda Chorvatské republiky (2022) – graficky upraveno

Vláda Chorvatské republiky (2022) uvádí, že k 26.1.2022 oblasti s nejvíce případy celkově za celou dobu pandemie odpovídaly oblastem s nejvyšším počtem aktuálních případů (viz. Obrázek 3). Uvádí také, že jednoznačně nejvíce celkových potvrzených případů bylo v hlavním městě Záhřebu a jeho okolí, kde čísla potvrzených nakažených k 26.1.2022 přesahovala 200 tisíc. Dodává, že další výrazně zasaženou oblastí je v době pandemie Split v Dalmácii, kde bylo k 26.1.2022 také evidováno přes 100 tisíc potvrzených nakažených.

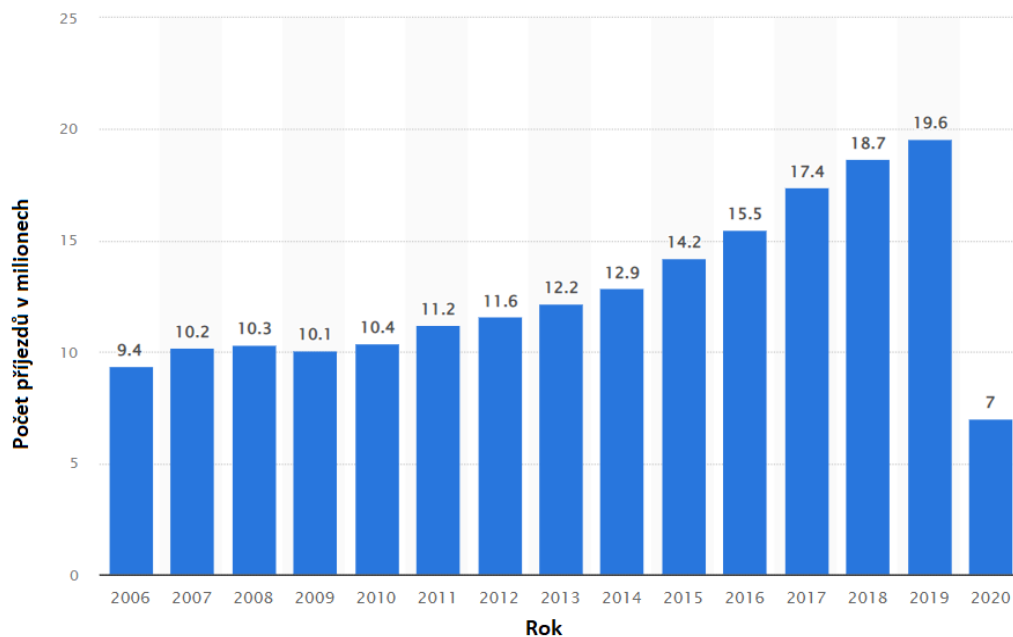

Obrázek 3 Počet a rozložení celkových případů potvrzených nakažených onemocněním Covid – 19 v Chorvatsku ke dni 26.1.2022. Zdroj: Vláda Chorvatské republiky (2022) - graficky upraveno

4.4. Dopady koronavirové krize na CR Chorvatska

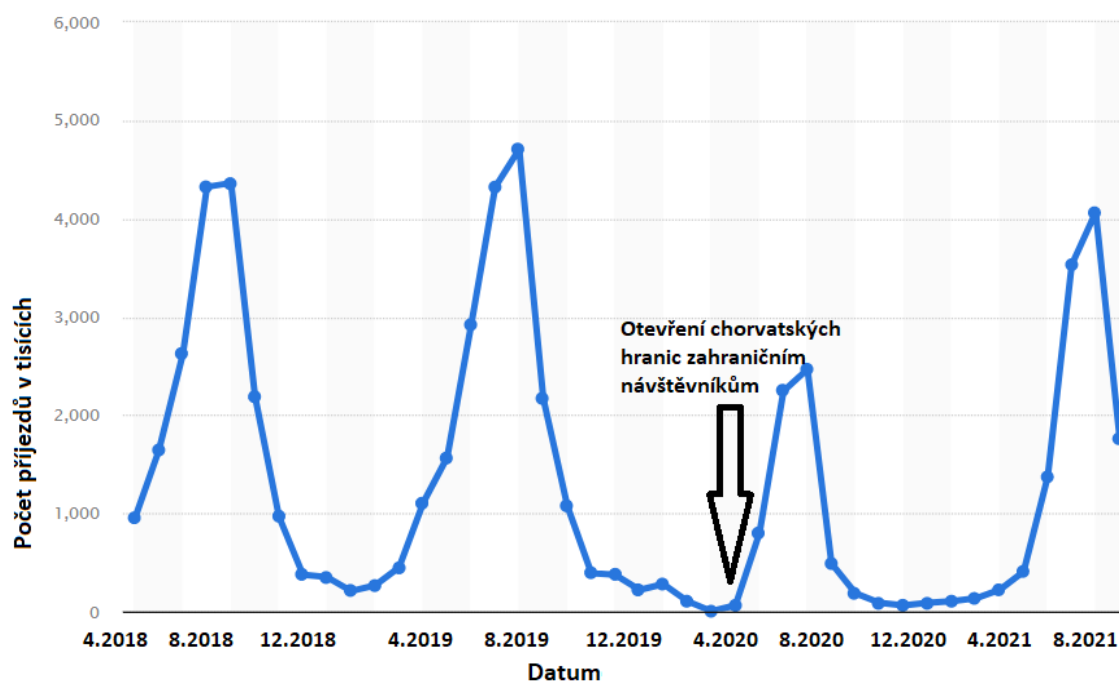
Před vypuknutím pandemie cestovní ruch Chorvatska vzkvétal s téměř 20 miliony příjezdů do ubytovacích zařízení v roce 2019, uvádí portál Statista (2022 c). Statista (2022b) zmiňuje, že v návaznosti na vážnost situace týkající se vypuknutí koronavirové pandemie a snahu o kontrolu šíření viru, se Chorvatsko rozhodlo uzavřít hranice a tím znemožnit vstup do země zahraničním návštěvníkům. Dále uvádí, že v dubnu 2020 se tak číslo příjezdu turistů propadlo o 99 % oproti dubnu předešlého roku. S postupem letní sezóny však Chorvatsko své hranice postupně otevíralo a zmírňovalo omezení vstupu (unforgettable

croatia, 2023). Uvádí, že díky sezónnosti Chorvatska, kdy je cestovní ruch v období od listopadu do dubna vždy velmi omezen, se Chorvatsko rozhodlo uzavřít hranice v klidnějším období před vypuknutím hlavní sezóny a poté je postupně otevírat. Dodává, že od poloviny května 2020 byly hranice otevřeny všem návštěvníkům včetně Američanů, kterým byl vstup do Schengenského prostoru zakázán. Zmiňuje, že Chorvatsko nebylo součástí Schengenu a mohlo si řídit své hranice libovolně.

Graf 8 Počet příjezdů turistů (v milionech) do ubytovacích zařízení v Chorvatsku (od roku 2006 do roku 2020).
Zdroj: Statista (2022c) - graficky upraveno

Jak uvádí Statista (2021) je Chorvatsko převážně sezónní destinací, kdy se zpravidla od dubna začíná navyšovat počet příjezdů do ubytovacích zařízení a tento nárůst vrcholí v srpnu, odkud opět prudce klesá až na minima v zimních měsících (viz. Graf 9). Dodává, že v roce 2020 však díky pandemii Covid-19 byla čísla návštěvnosti nižší již v zimních měsících začátkem roku a minima dosáhla 20. dubna 2020. Dále uvádí, že poté od konce května 2020 křivka opět stoupala, a i v tomto roce opět vrcholila v období srpna, kdy stále dosahovala pouze polovičních hodnot, než tomu bylo v srpnu roku 2019. Zmiňuje také, že lze opět pozorovat pokles mimo sezónu až do konce roku 2020. Dodává, že začátkem roku byla čísla příjezdů do ubytovacích zařízení velmi nízká a jejich počet se začínal zvyšovat od konce května 2021. Uvádí, že ani během sezóny 2021 křivka nedosahovala stejných hodnot, jako tomu bylo před pandemií.

Graf 9 Počet příjezdů (v tisících) do ubytovacích zařízení v Chorvatsku v jednotlivých měsících (duben 2018 - srpen 2021). Zdroj: Statista (2021) - graficky upraveno

V roce 2021 zaznamenal chorvatský eVisitor systém 13,8 milionů příjezdů a 84,1 milionů přenocování, z nichž 72 milionů bylo realizováno zahraničními turisty, uvádí Croatian National Tourist Board (2022). Dodává, že tato čísla s sebou nesla velký úspěch a výrazný nárůst oproti předchozímu roku 2020, kdy nicméně stále nedosahovala hodnot před vypuknutím pandemie Covid-19.

Croatian National Tourist Board (2022) uvádí, že dle jejich ředitele, Kristjana Stjaničiće, stojí za výrazně lepšími výsledky ukazatelů v rámci cestovního ruchu obětavá, rychlá a koordinovaná práce, která zajistila Chorvatsku status bezpečné destinace, která byla na pandemii připravena. Dále zmiňuje, že byly plánovány cílené a inovativní marketingové a informační kampaně, které měly probíhat v průběhu celého roku s ohledem na epidemiologickou situaci. Uvádí také, že v roce 2021 turisticky nejatraktivnějšími destinacemi Záhřeb, Rovinj, Dubrovnik, Split a Poreč. Také uvádí, že z hlediska rozdělení trhů nejvíce příjezdů zaznamenali Němci, Slovinci, Rakušané, Poláci a Češi. Uvádí, že Čechů bylo 775 tisíc, tedy o 50 % více než v předchozím roce.

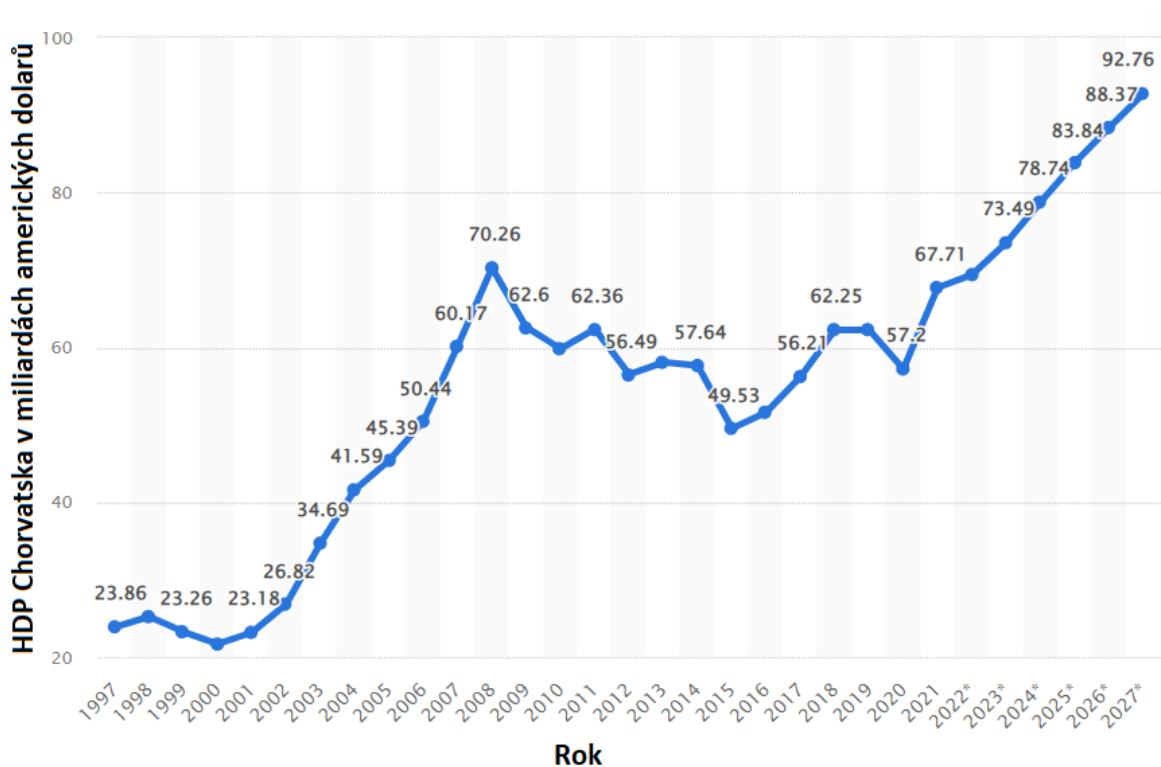
Jak uvádí Croatian National Tourist Board (2022), poblahopřála Chorvatská ministryně cestovního ruchu a sportu, Nikolina Brnjac, všem zúčastněným stranám v oblasti cestovního ruchu k úspěšnému roku 2021, kdy si dle jejích slov Chorvatsko vybuodovalo

image bezpečné a zodpovědné destinace. Uvádí dále, že se důležitou motivací stala také udržitelnost destinace, jejíž význam v době pandemie ještě vzrostl. Dodává, že se ve spojení s touto skutečností ministerstvo rozhodlo spustit komplexní webový portál s důležitými informacemi a ukazateli udržitelného cestovního ruchu.

Croatian National Tourist Board (2022) uvádí, že Chorvatsko do roku 2022 vstoupilo s plány, které mimo udržení a posílení statusu bezpečné země i optimisticky zahrnovaly realizaci až 90% návštěvnosti z rekordního roku 2019. To se dle údajů, které uvádí croatiaweek (2023) vydařilo, kdy v roce 2022 navštívilo Chorvatsko téměř 19 milionů turistů. Uvádí také, že oproti roku 2021 bylo v roce 2022 o 25 % více přenocování, kdy se jich nejvíce uskutečnilo v Istrii a Dalmácii. Z měst s nejvíce přenocováními uvádí Rovinj, Dubrovnik, Poreč, Split a Medulin. Dodává, že nejvíce turistů pocházelo z Německa, Slovinska, Rakouska, Polska a České republiky.

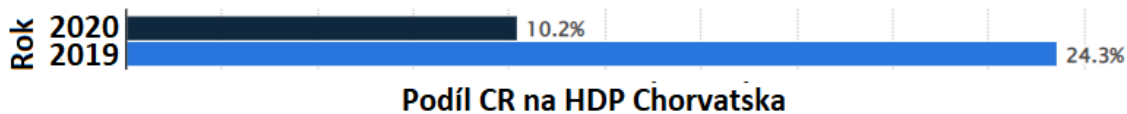
4.5. Dopady koronavirové krize na ekonomiku cestovního ruchu Chorvatska

Statista (2022d) uvádí vývoj hrubého domácího produktu Chorvatska mezi lety 1997 až 2021. Zmiňuje i předpověď vývoje HDP Chorvatska až do roku 2027, kdy se od výrazného propadu v roce 2020 počítá s růstem tohoto ukazatele.

Graf 10 Vývoj HDP v Chorvatsku v miliardách amerických dolarů (od roku 1997 do roku 2021) s předpovědí do roku 2027. Zdroj: Statista (2022d) - graficky upraveno

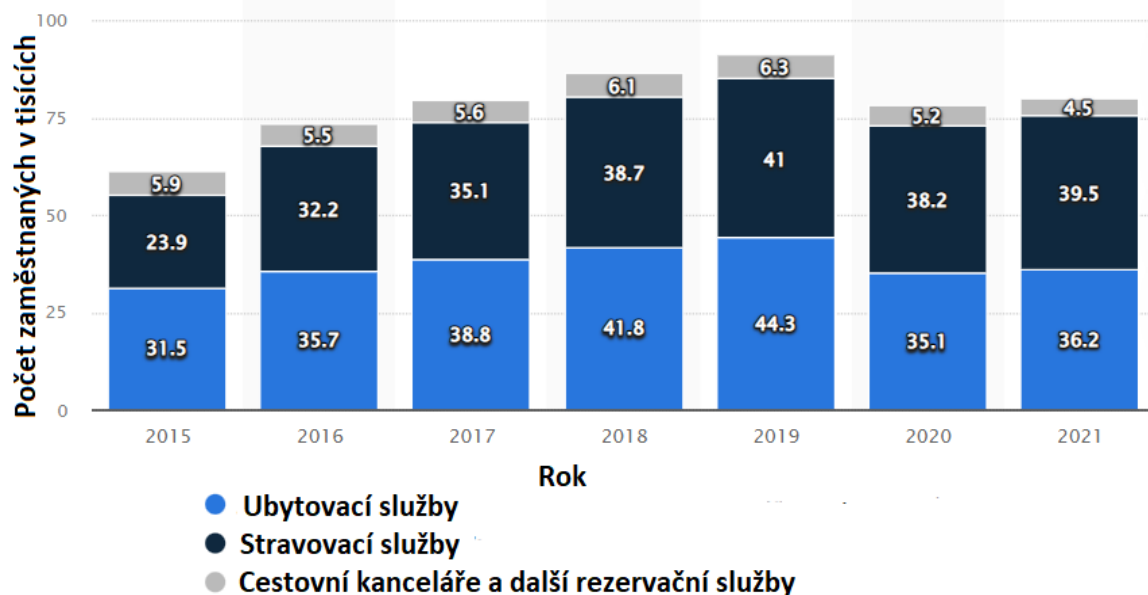
Dle portálu Statista (2022e) byl před vypuknutím pandemie Covid-19 podíl cestovního ruchu na HDP nejvyšší ze všech zemí EU právě v Chorvatsku, kdy tato hodnota v roce 2019 tvořila téměř čtvrtinu domácího hrubého produktu (viz. Graf 11). Uvádí, že v roce 2020 byl zaznamenán pokles o více než 14 %.

Graf 11 Podíl cestovního ruchu na HDP Chorvatska (porovnání roku 2019 a 2020). Zdroj: Statista (2022e) - graficky upraveno

Podobný pokles v podílu cestovního ruchu na HDP nenastal pouze v Chorvatsku, ale i v ostatních zemích Evropské unie (Statista, 2022e). Dodává, že se v tomto ukazateli, i s výrazně sníženým podílem, stále nacházelo Chorvatsko s 10% podílu cestovního ruchu na HDP v roce 2020 na prvním místě v rámci Evropské unie.

Propad v počtu zaměstnaných v odvětví cestovního ruchu se nevyhnul ani Chorvatsku (Statista, 2022f). Uvádí, že čísla zaměstnaných v tomto odvětví od roku 2015 vzrůstala až do roku 2019, kdy v následujícím roce nastal pokles (viz. Graf 12). Dodává, že v roce 2021 číslo zaměstnaných v odvětví cestovního ruchu v Chorvatsku mírně vzrostlo, avšak nedosahovalo hodnot před pandemií. Problémem je například nedostatek zkušeného pracovního personálu v oblasti výletních lodí, kdy si mnoho lidí z této oblasti našlo jinou práci a do původního zaměstnání se kvůli nejisté budoucnosti nechtějí vracet (Jackson, 2022).

Graf 12 Počet zaměstnaných v odvětví cestovního ruchu v Chorvatsku mezi lety 2015-2021 v tisících (děleno dle jednotlivých služeb). Zdroj: Statista (2022f) - graficky upraveno

4.6. Vhodné formy cestovního ruchu v Chorvatsku během pandemie

Tato kapitola popisuje formy cestovního ruchu, které by při svém správném rozvoji mohly být přínosem pro Chorvatsko během probíhající pandemie. I přes velký přírodní a kulturní potenciál chybí Chorvatsku nové a inovativní produkty, které by mohli pomoci diverzifikaci trhu (OECD, 2023) a navíc i potenciálně pomoci Chorvatsku v rámci velké sezónnosti, kdy dle OECD (2023) tvoří 90 % všech příjezdů do země příjezdy do pobřežních letovisek v období mezi červnem a zářím. Ke snížení sezónnosti by mohl pomoci rozvoj různých forem ekologického cestovního ruchu či sportovních aktivit (chorvatsko.cz, 2017).

Chorvatsko by se tak v období jakékoliv další pandemie mohlo zaměřit na rozvoj udržitelného cestovního ruchu, který by nebyl spojen s masově navštěvovanými oblastmi

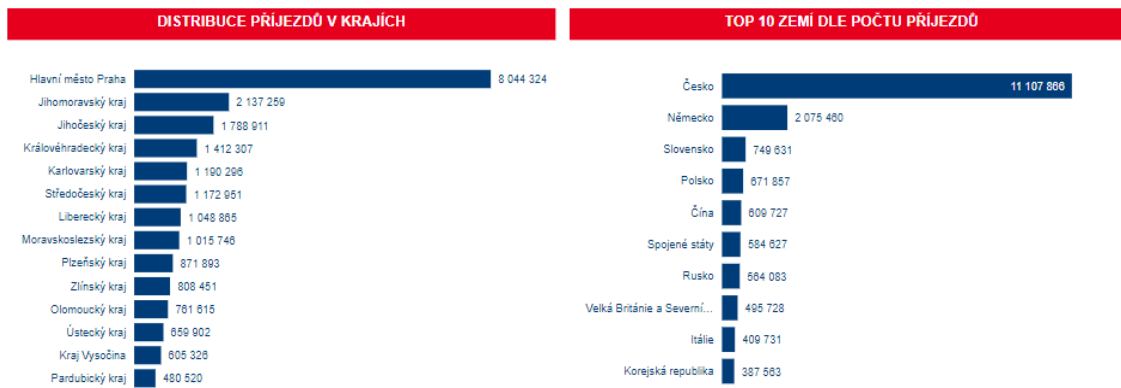
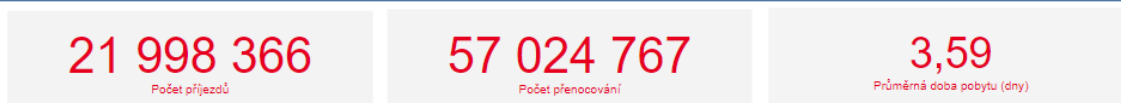
u Jaderského moře či velkými městy. Chorvatsko oplývá přírodním i kulturním potenciálem (Cattel, 2003), který by mohl pomoci snížit koncentraci v oblíbených a masově navštěvovaných destinacích.

Jednat by se mohlo o rozvoj individuálního cestovního ruchu v podobě pěší turistiky či cykloturismu, který by bylo potřeba šetrně řídit, aby nedocházelo k přílišným zásahům do životního prostředí. Dále by se mohlo jednat o využití potenciálu unikátních národních parků v rámci ekoturismu, kde by však byla potřeba velká obezřetnost v rámci regulace návštěvnosti vzhledem k problémům s přelidněním v některých z nich. Rozvíjen by mohl být i horský turismus v Chorvatsku, jemuž mohou poskytnout útočiště hory, které dle Cattel (2003) pokrývají značnou část země.

4.7. Dopady koronavirové krize na cestovní ruch ČR

Statista (2023d) stručně charakterizuje Českou republiku jako destinaci s výhodnou polohou v srdci Evropy, která může nabídnout krásnou krajinu, ale i mnoho historických a kulturních památek. Uvádí, že Praha zůstává jedním z nejvíce navštěvovaných měst v Evropě i přes propad návštěvníků během pandemie. K dalším oblíbeným lokalitám řadí Moravu, Jižní Čechy a Karlovarský kraj.

V roce 2019 činil počet příjezdů do hromadných ubytovacích zařízení v České republice téměř 22 milionů, přičemž došlo k 57 milionů přenocováním (Kupčíková, 2023). Dále uvádí, že suverénně nejvíce příjezdů do HUZ bylo realizováno lidmi z České republiky. Uvádí, že zahraničních turistů bylo nejvíce z Německa, Slovenska, Polska a Číny.

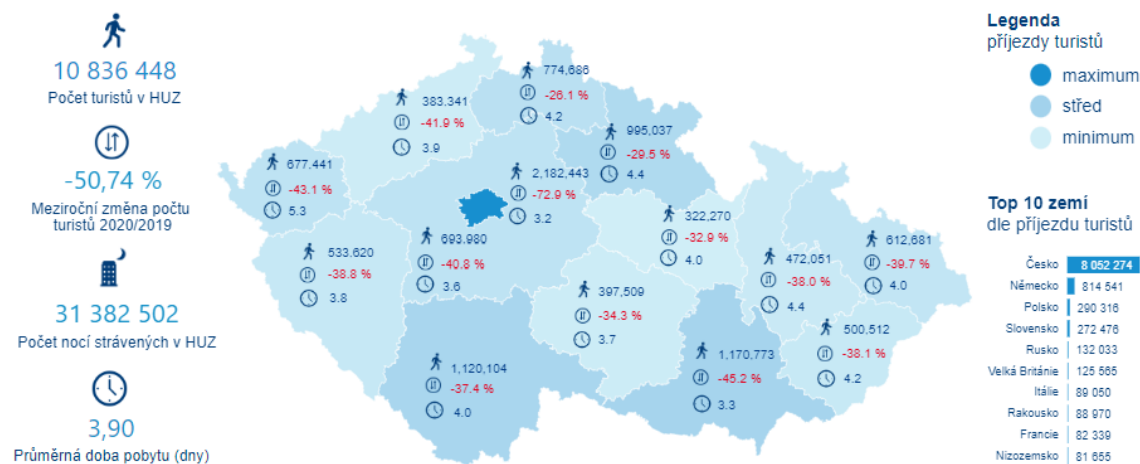
Obrázek 4 Návštěvnost HUZ v České republice v roce 2019. Zdroj: Kupčíková (2023)

V roce 2020 byl po několika letech nepřetržitého růstu zaznamenán výrazný pokles příjezdů do České republiky (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2023). V roce 2020 tvořil naprostou většinu vnitřního CR České republiky domácí cestovní ruch, kdy více než 8 milionů z celkových 10,8 milionů turistů v hromadných ubytovacích zařízeních tvořili turisté z České republiky (Kupčíková, 2020). Dále také uvádí meziroční pokles turistů ubytovaných v hromadných ubytovacích zařízeních oproti roku 2019, který činil 51 % a dodává, že příjezdový cestovní ruch byl tvořen primárně turisty z Německa, Polska a Slovenska, kdy na rozdíl od roku 2019 nelze pozorovat značný podíl příjezdů turistů z Číny (viz. Obrázek 5). Ministerstvo pro místní rozvoj ČR (2023) dodává, že u ubytovaných cizinců se v roce 2020 jednalo o meziroční pokles o 74 %, kdežto u domácích turistů pouze o 28 %.

2020

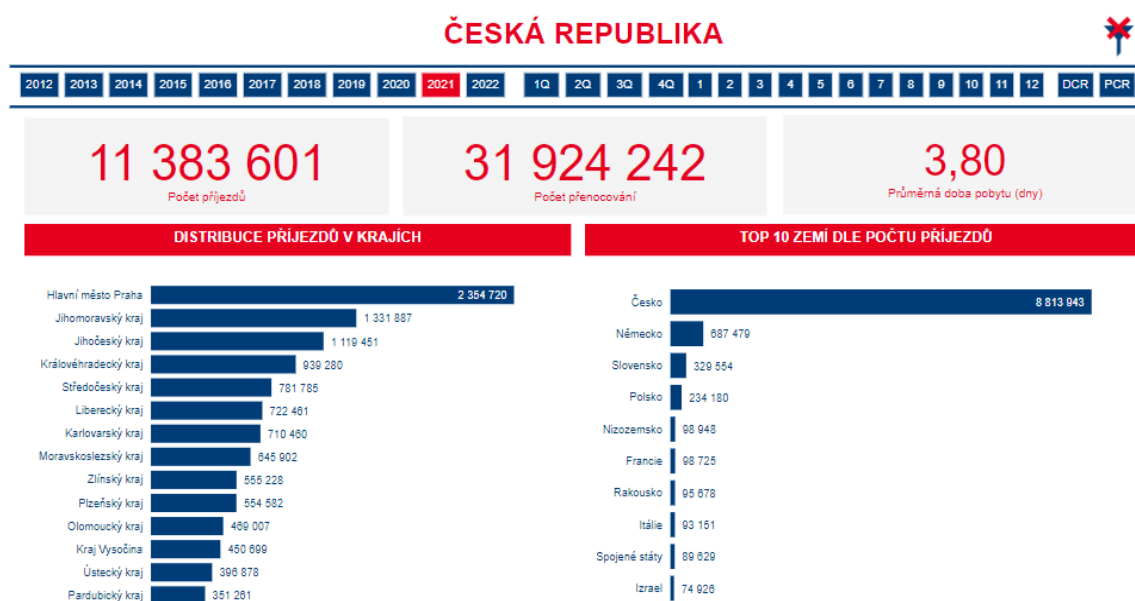
Příjezdy turistů do České republiky

Hromadná ubytovací zařízení dle krajů

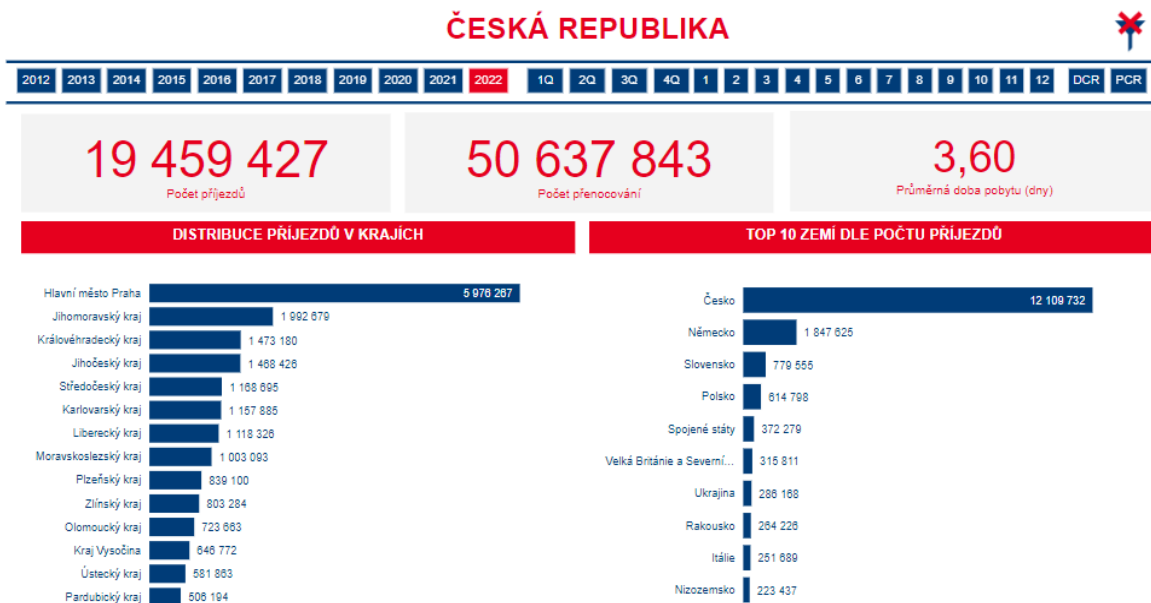
Obrázek 5 Příjezdy turistů hromadných ubytovacích zařízení v České republice v roce 2020. Zdroj: Kupčíková (2020)

Zeman (2021) uvádí, že Ministerstvo pro místní rozvoj očekávalo pro rok 2021 opakování trendů ze sezóny 2020, jako byl důraz na individuální trávení dovolené, zvýšený zájem o ubytování v soukromí a volbu individuální dopravy kvůli bezpečnosti. Rok 2021 přinesl pro Českou republiky nárůst příjezdů turistů do hromadných ubytovacích zařízení o více než 500 tisíc oproti roku 2020 (Kupčíková, 2023). Uvádí, že stejně jako v roce 2020 tvořili naprostou většinu příjezdů do HUZ turisté z České republiky, za kterými následují Němci, Slováci a Poláci.

Obrázek 6 Návštěvnost hromadných ubytovacích zařízení v ČR v roce 2021. Zdroj: Kupčíková (2023)

V roce 2022 byl počet příjezdů do HUZ v České republice výrazně vyšší než v roce 2021, a přiblížil se zpátky na úroveň před pandemií (Kupčíková, 2023). Dodává, že počet příjezdů turistů do HUZ v roce 2022 činil 19,5 milionů a počet přenocování přesáhl hranici 50 milionů. Zmiňuje, že naprostou většinu, stejně jako v předchozích letech, tvořili turisté z České republiky. Uvádí také, že zahraničních turistů bylo nejvíce z Německa, Slovenska, Polska a USA.

Obrázek 7 Návštěvnost hromadných ubytovacích zařízení v ČR v roce 2022. Zdroj: Kupčíková (2023)

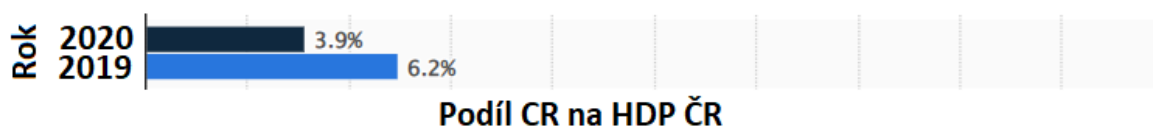
Počty příjezdů do HUZ však neodráží veškeré počty příjezdů domácích ani zahraničních turistů, neboť mimo hromadná ubytovací zařízení existují ještě individuální ubytovací kapacity. Co se týče domácího cestovního ruchu, je v České republice trendem druhé bydlení v podobě chataření či chalupaření, které též nespadá pod hromadné ubytování (Mráčková, 2018). Uvádí také, že s rozvojem trendů, mezi které spadá například i home office, se chaty mohou stát trvalým letním sídlem, odkud budou lidé vykonávat svoji práci, což bude mít s cestovním ruchem jen málo společného. Sociální geografka Dana Fialová nazvala období lockdownů novou érou chataření a chalupaření (Hronová, 2022).

Problémem pro cestovní ruch České republiky v době pandemie byl dle hlavního ekonoma UniCredit Pavla Sobíška převládající městský turismus, která je silně

koncentrována do Prahy, a která se dle jeho názoru bude z pandemie vzpamatovávat nejdéle (Zeman, 2021). Uvádí také, že dle generální ředitelky Svazu obchodu a cestovního ruchu ČR Ireny Vlčkové bude mít Praha a další velká města problém se závislostí na zahraničních návštěvnících a velkých akcích, jako jsou například veletrhy, konference a další hromadné akce. Dodává také, že dle makroekonomického analytika Raiffeisenbank Víta Hradila lze nejrychlejší zotavení očekávat u rekreační turistiky se zaměřením na outdoorové aktivity, které představují relativně malé epidemické riziko.

Co se týče výjezdového cestovního ruchu zažívala Česká republika vzestup do roku 2019 (Český statistický úřad, 2023a), kdy Češi realizovali více než 5 milionů delších cest (4 a více přenocování) do zahraničí a více než 1,5 milionu kratších cest (1-3 přenocování) do zahraničí. Uvádí, že v roce 2020 tato čísla výrazně poklesla, kdy delších zahraničních cest bylo 1,6 milionu a kratších zahraničních cest 590 tisíc. Dodává, že v roce 2021 počet cest českých rezidentů do zahraničí stoupl, kdy se delších cest uskutečnilo 2,6 milionu a kratších 500 tisíc.

Pokles podílu CR na HDP se týkal i České republiky (Statista, 2022e). Zmiňuje, že v roce 2019 činil podíl cestovního ruchu na HDP České republiky více než 6 % (viz Graf 13). Dodává, že v roce 2020 poklesl tento ukazatel na necelá 4 %. Podíl CR na tvorbě hrubého domácího produktu České republiky se v roce 2021 propadl na 1,55 % (Český statistický úřad, 2023b).

Graf 13 Rozdíl v podílu cestovního ruchu na HDP České republiky mezi rokem 2019 a rokem 2020. Zdroj: Statista (2022e) - graficky upraveno

Pokles počtu osob zaměstnaných v odvětví se nevyhnul ani České republice, kdy bylo dle Českého statistického úřadu (2023c) v roce 2019 v odvětví cestovního ruchu zaměstnáno téměř 240 tisíc osob. Dodává, že v roce 2020 nastal propad a v odvětví cestovního ruchu bylo zaměstnáno o 19 tisíc osob méně. Uvádí, že následující rok číslo

zaměstnaných v odvětví ještě pokleslo na 215 tisíc osob, což je nejnižším počtem zaměstnaných v tomto odvětví od roku 2003.

4.8. Dotazníkové šetření

Důležitou součástí praktické části i celé práce je vlastní dotazníkové šetření, díky němuž byla shromážděna data, která v porovnání s dalšími daty praktické části pomohla zodpovědět výzkumné otázky a vytvořit tak ucelený závěr celé práce.

4.8.1. Vyhodnocení výsledků jednotlivých odpovědí

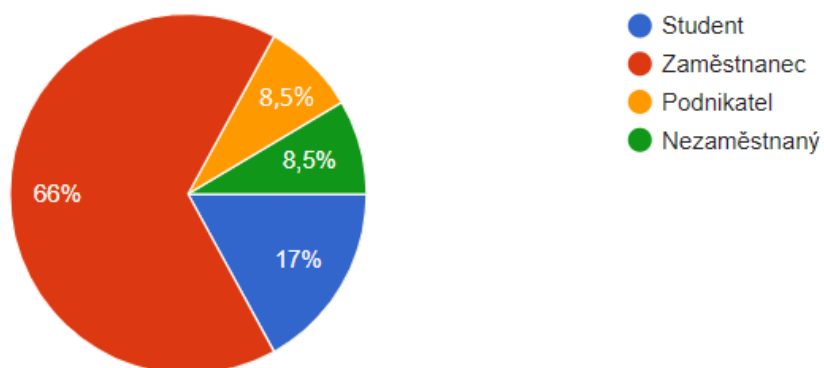
Otázka č. 1

První otázka byla zaměřena na pohlaví respondentů pro přehledné oddělení mužů a žen. Naprostou většinu respondentů tvořily ženy, které tvořily 81 % respondentů. Muži pak tvořili zbývajících 19 %.

Otázka č. 2

Druhá otázka byla opět zaměřena na rozdělení respondentů, tentokrát však dle toho, zda jsou studenti, zaměstnanci, podnikatelé nebo nezaměstnaní. Většinu respondentů (66 %) tvořili zaměstnanci. Díky zveřejnění dotazníku mezi studenty UHK tvořily druhou největší část respondentů právě studenti, kterých bylo v celkovém poměru 17 %. Zbýlých 17 % tvořili ve stejném poměru podnikatelé (8,5 %) a lidé nezaměstnaní (8,5 %).

Statut respondentů

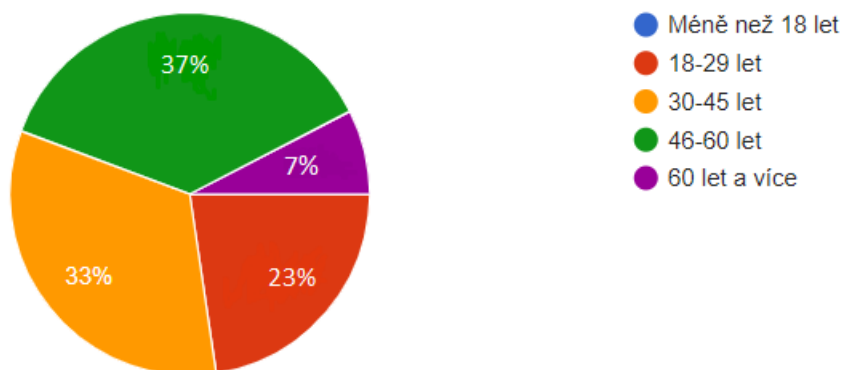

Graf 14 Statut respondentů, vlastní zpracování

Otázka č. 3

Třetí otázka byla poslední otázkou, zaměřenou na rozdělení respondentů. Tato otázka rozdělila respondenty dle jejich věku. Rozdělení se netýkalo přesného věku ale věkových skupin, kterých bylo na výběr celkem pět. Většinu (37 %) respondentů dotazníku tvořili lidé z věkové skupiny 46-60 let. Další početně zastoupenou skupinu respondentů (33 %) tvořili respondenti v rozmezí 30-45 let. Respondentů z věkové skupiny 18-29 let bylo 23 % z celku. Respondentů z věkové kategorie nad 60 let bylo 7 %. Na dotazník neodpověděl nikdo mladší osmnácti let.

Věková skupina respondentů

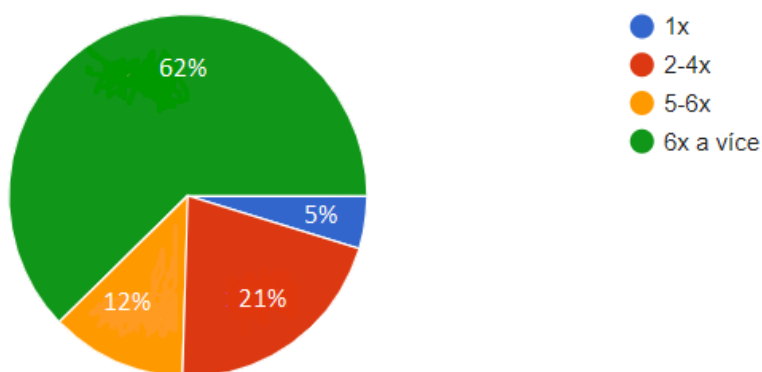

Graf 15 Věková skupina respondentů, vlastní zpracování

Otázka č. 4

Respondenti byli tázáni, kolikrát celkem Chorvatsko navštívili. Z celkových 106 respondentů jich 62 % navštívilo Chorvatsko více než 6x. Další nejvíce zastoupenou odpovědí bylo rozmezí mezi 2-4 návštěvami, kdy tuto odpověď zvolilo 21 % respondentů z celkového počtu. Počet návštěv Chorvatska v rozmezí 5-6 uvedlo 12 % respondentů. Nejméně zastoupenou skupinu pak tvořili lidé, kteří Chorvatsko navštívili jednou, kdy tuto odpověď označilo 5 % respondentů.

Počet návštěv Chorvatska

Graf 16 Počet návštěv Chorvatska respondenty, vlastní zpracování

Otázka č. 5

Pátá otázka byla mířena již i na specifické období návštěvy Chorvatska. Respondenti byli tázáni, zda navštívili Chorvatsko před vypuknutím pandemie onemocnění Covid-19. Drtivá většina uvedla, že Chorvatsko před vypuknutím pandemie Covid-19 navštívila. Těchto odpovědí bylo 94 % z celkových 106, kdy zbylých 6 % respondentů Chorvatsko v tuto dobu nenavštívilo.

Otázka č. 6

Otázka č. 6 byla koncipována stejně jako otázka předešlá a respondenti zde opět byli tázáni na případnou návštěvu Chorvatska v určitém období. V této otázce se však jednalo o období po vypuknutí pandemie onemocnění Covid-19. Podobně jako u předešlé otázky

zvolila naprostá většina respondentů i u otázky č. 6 odpověď „ano“. Respondentů, kteří Chorvatsko od vypuknutí pandemie navštívili, bylo 97 %, kdy zbylá 3 % respondentů Chorvatsko po vypuknutí pandemie Covid-19 již nenavštívili.

Otázka č. 7

Tato otázka byla první s otevřenou možností odpovědi. Respondenti byli tázáni, jaká byla jejich motivace Chorvatsko po vypuknutí pandemie Covid-19 navštívit (nebo naopak nenavštívit). Nejčastější odpovědí byla „Dovolená“. Další důvody návštěvy byly „odpočinek“ a „moře“. Mnoho lidí uvádělo i odpočinek od opatření v České republice a zároveň možnost do Chorvatska poměrně snadno vycestovat i přes situaci ohledně pandemie onemocnění Covid-19. Dále respondenti uváděli dostupnost této destinace a málo turistů v porovnání s předchozími návštěvami. Pouze 3 % respondentů odpověděla, že Chorvatsko od vypuknutí pandemie Covid-19 nenavštívila. Důvody byla nejistá situace, nedostatek financí a návštěva Chorvatska v předchozích letech.

Otázka č. 8

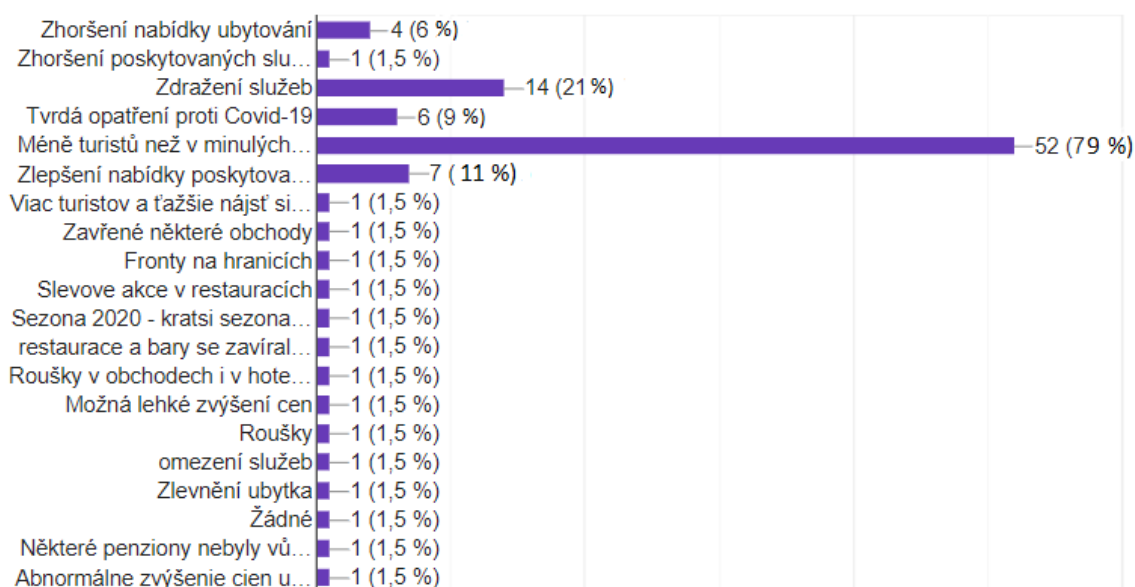
V této otázce byli respondenti tázáni, zda pozorovali nějaké změny při jejich návštěvě Chorvatska v průběhu pandemie v porovnání s dobou před pandemií. Tato otázka nebyla povinná, protože ne všichni respondenti navštívili Chorvatsko jak před vypuknutím pandemie onemocnění Covid -19 tak i po něm. Na tuto otázku odpovědělo celkem 101 respondentů, z nichž 62 % uvedlo, že změnu oproti předchozím návštěvám pozorovali. Změnu oproti předešlým návštěvám nepozorovalo 38 % respondentů. Zbylých 5 respondentů na tuto otázku neodpovědělo.

Otázka č. 9

Tato otázka byla nepovinná a měli na ni odpovídat pouze respondenti, kteří v předchozí otázce označili možnost „ano“, a tedy během svého pobytu pozorovali změny oproti předchozím návštěvám před vypuknutí pandemie onemocnění Covid-19. Nejčastěji označenou odpovědí (79 %) byla „Méně turistů než v minulých letech“. Dále respondenti často uváděli „Zdražení služeb“, které označilo 21 % respondentů. Respondenti dále uváděli jak zlepšení nabídky poskytovaných služeb (11 %), tak i zhoršení nabídky ubytování (6 %). Se situací související tvrdá opatření proti Covid-19 byla označena šesti respondenty. Další

změnou bylo dle čtyř respondentů také zhoršení nabídky ubytování. Další odpovědi už byly uvedeny vždy pouze jednou. Uvedeny byly například fronty na hranicích, celkové zavření některých obchodu či dřívější zavírání restaurací a barů.

Pozorované změny s příchodem koronavirové pandemie

Graf 17 Pozorované změny s příchodem koronavirové pandemie, vlastní zpracování

Otázka č. 10

V této otázce měli respondenti uvést, zda pozorovali nějaké změny v případě, že od vypuknutí pandemie Covid-19 navštívili Chorvatsko více než jednou. Na otázku č. 10 odpovědělo 70 % z celkových respondentů. Tato otázka měla poskytnout náhled na případný vývoj změn mezi jednotlivými návštěvami a případně i mezi sezónami 2020 a 2021. Často zmíněnou změnou byl rozdíl v počtech turistů, kdy jich v roce 2020 bylo méně. Dále byly zmíněny drobné změny v opatřeních či zdražení služeb.

Otázka č. 11

Respondenti zde byli tázáni, zda podle nich v celkovém srovnání přinesla pandemie onemocnění Covid-19 spíše pozitivní či negativní změny pro jejich návštěvu. Většina respondentů (71 %) zvolila odpověď „Pozitivní“. Pro zbylých 29 % tázaných pak měla

probíhající pandemie onemocnění Covid-19 a opatření spojená s ní spíše negativní dopady na jejich návštěvu Chorvatska. Z pozitivních změn je v návaznosti na předchozí otázky nutné zmínit méně turistů či zlepšení nabídky poskytovaných služeb. Z negativních změn zdražení služeb, zhoršení nabídky ubytování či protipandemická opatření jako jsou roušky, kratší otevírací doba určitých podniků či úplné uzavření některých podniků.

Otázka č. 12

Poslední otázka dotazníku měla za úkol zjistit, zda byla proti pandemická opatření v Chorvatsku mírnější než v České republice. Naprostá většina respondentů (82 %) uvedla, že dle jejich názoru skutečně byla opatření související s pandemií onemocnění Covid-19 v Chorvatsku mírnější než v České republice. Zbýlých 18 % respondentů označilo odpověď „Ne“ a opatření v Chorvatsku tedy nevnímali jako mírnější než v ČR. Mezi zmiňovaná opatření patřilo zakrývání dýchacích cest rouškou nebo respirátorem či kratší otevírací doba u restaurací a barů.

5. Shrnutí výsledků

Ze zjištěných poznatků získaných na základě analýzy dat ze sekundárních zdrojů vyplývá, že koronavirová pandemie měla obrovský vliv na odvětví cestovního ruchu nejen v Chorvatsku, ale po celém světě. Výrazným problémem v případě koronavirové pandemie je mimo vysoké infekčnosti i existence nakažených lidí bez příznaků, kteří mohli virus nevědomě přenášet dále, a vznik nových mutací. V rámci pandemie byly ovlivněny i trendy cestovního ruchu, kdy některé byly pandemií narušeny, zatímco jiné podpořila. Mezi narušenou formu turismu lze řadit například výletní lodě, které se staly potenciálními ohnisky nákazy (Sani Proffesional, 2023). Na vzestupu jsou naopak trendy domácího turismu a aktivní ekoturistiky (Tsvetkov, 2023) či trend zážitkové turistiky (Růžička, 2022).

Chorvatsko je zemí značně závislou na cestovním ruchu a příjmech z něj, a díky svým konkurenčním výhodám je oblíbenou sezónní destinací evropských turistů (Statista, 2022b). Disponuje obrovským potenciálem pro cestovní ruch, kdy má jak kulturní a historické, tak i přírodní bohatství v čele s dlouhým pobřežím Jaderského moře (Cattel, 2003). Tento potenciál by však mohl být využit ještě lépe v rámci změny a diverzifikace produktů cestovního ruchu (OECD, 2023), kdy by se ze sezónních dovolených strávených přímořskou rekreací a návštěv velkých měst mohl produkt diverzifikovat i na šetrnější a individuálnější formy cestovního ruchu. Rozvoj těchto forem cestovního ruchu by mohl Chorvatsku pomoci s velkou sezónností (Chorvatsko.cz, 2017), ale i s udržení odvětví cestovního ruchu v chodu během pandemie.

Chorvatsko na rozdíl od České republiky v květnu 2020 otevřelo své hranice všem zahraničním návštěvníkům (unforgettable croatia, 2023), čímž se nejspíše snažilo udržet vysoké hodnoty příjezdového cestovního ruchu, které do roku 2019 zažívalo. Dle Vlády Chorvatské republiky (2021) tento krok však během sezóny nezpůsobil drastický nárůst počtů prokázaných nakažených v Chorvatsku (viz. Graf 5). I tak s sebou krizový rok 2020 pro Chorvatsko přinesl obrovský propad v počtu příjezdů turistů do ubytovacích zařízení (Statista, 2022c), a s ním spojené ekonomické problémy, mezi které patřil výrazný propad příjmů z cestovního ruchu (Statista, 2022e), kdy dle Statisty (2022d) došlo i k poklesu celkového HDP Chorvatska (viz. Graf 10), či snížení počtu zaměstnaných v tomto odvětví

(Statista, 2022f). V roce 2021 již statistiky týkající se cestovního ruchu hovoří pozitivněji, kdy se cestovní ruch Chorvatska začal pomalu vzpamatovávat v oblasti zaměstnanosti v odvětví (Statista,2022f) i v počtu příjezdů turistů do ubytovacích zařízení, který byl oproti roku 2020 výrazně vyšší (Statista,2021), což se dle Vlády Chorvatské republiky (2023) však během sezóny 2021 výrazně neodrazilo na počtu potvrzených nakažených (viz. Graf 6). V roce 2021 také meziročně stoupl celkový HDP Chorvatska (Statista, 2022d). S oživením cestovního ruchu v Chorvatsku během sezóny 2021 mohla souviset i určitá nejistota, kterou mohli lidé pocítovat během prvního roku pandemie a která mohla v dalším roce částečně opadnout. Jak dle Croatian National Tourist Board (2022) uvedla Chorvatská ministryně cestovního ruchu a sportu, mají na zlepšení situace výrazný podíl i všechny strany účastníci se provozu cestovního ruchu v Chorvatsku, díky jejichž přístupu si Chorvatsko získalo image zodpovědné a bezpečné destinace, což je i do budoucna důležitým pilířem pro tamní cestovní ruch. V roce 2022 čísla příjezdů do Chorvatska opět stoupla na hodnoty blízké se hodnotám před pandemií (croatiaweek, 2023). Jak uvádí Vláda Chorvatské republiky (2023) byl v roce 2022 zaznamenán nejvyšší počet denně potvrzených nakažených osob (viz. Graf 7), který však nespíše nesouvisí s oživením vnitřního cestovního ruchu, neboť Chorvatsko dosáhlo pro něj prozatím rekordní hodnoty v počtu denně potvrzených nakažených osob v lednu 2022 (Vláda Chorvatské republiky, 2023), kdy v tomto období mimo sezónu je cestovní ruch velmi omezen (unforgettable croatia, 2023). Vláda Chorvatské republiky (2023) uvádí, že nárůst v počtu denně potvrzených nakažených nastal i během letní sezóny 2022, kdy však byla tato čísla výrazně nižší, než tomu bylo začátkem roku (viz. Graf 7).

Dotazníkové šetření bylo zaměřeno na český výjezdový turismus do Chorvatska, kdy byly zkoumány postoje českých turistů vůči změnám, které s sebou přinesla koronavirová pandemie. Většinu respondentů tvořily ženy. Z celkového vzorku tvořili 66% lidé, kteří jsou zaměstnanci, kdy této skutečnosti odpovídá i věková skupina v rozmezí od 46 do 60 let, do které spadá 38 % respondentů. Další široce zastoupenou věkovou skupinou byla skupina od 30 do 45 let, kdy z této skupiny pocházelo 33 % odpovědí.

Z celkového počtu 106 respondentů jich většina navštívila Chorvatsko více než 6x. Před vypuknutím pandemie Covid-19 navštívilo Chorvatsko 94 % respondentů a po vypuknutí pandemie pak 97 %.

Mezi důvody nenavštívit Chorvatsko po vypuknutí pandemie onemocnění Covid-19 pak patřila nejistota, nedostatek financí či času či osobní preference, kdy respondent

navštívil Chorvatsko v minulých letech. Naopak mezi důvody Chorvatsko navštívit i přes pandemickou situaci ve světě patřila především touha po dovolené a odpočinku u moře v oblíbené destinaci českých turistů. Respondenti volili Chorvatsko i během pandemie z důvodů obliby kultury, přírody či blízkosti při vlastní přepravě. Vítanou skutečností byla i částečná úleva od opatření například v podobě respirátorů.

Změnu/y mezi tamní situací před vypuknutím koronavirové krize a po ní pozorovala většina respondentů, kdy mezi nejčastěji pozorovanou změnu jednoznačně patřil pokles v počtu turistů. Dále respondenti uváděli zdražení služeb, zlepšení i zhoršení nabídky služeb či opatření proti Covid-19, do kterých spadali například roušky, přísnější kontroly na hranicích či uzavření některých podniků. Změny mezi jednotlivými návštěvami Chorvatska popsal 70 % respondentů, kteří od vypuknutí pandemie Covid-19 navštívili Chorvatsko více než jednou. Často uvedeným příkladem byl rozdíl v počtu turistů mezi sezónami 2020 a 2021, kdy jich v roce 2021 bylo výrazně více. Většina respondentů pocítovala změny, které pro jejich návštěvu Chorvatska koronavirová krize přinesla jako pozitivní, kdy se mezi pozitivní změny řadil nižší počet turistů či mírnější opatření v rámci pandemie Covid-19. Negativně vnímalo změny přinesené pandemií Covid-19 30 % respondentů, kdy se mezi tyto změny řadila zdražení, omezení otevíracích hodin podniků či zhoršení nabídky služeb. Protipandemická opatření v Chorvatsku vnímala většina respondentů jako mírnější než v České republice. Díky nízkému počtu respondentů nelze dotazníkové šetření považovat za reprezentativní v oblasti dané problematiky a jeho výsledky jsou spíše nástrojem vhodným pro potřeby této práce.

5.1. Odpovědi na výzkumné otázky

1. Odradila pandemie Covid - 19 turisty od cestování do Chorvatska?

Z primárních i sekundárních dat vyplývá, že v celkovém měřítku pandemie Covid-19 odradila turisty od cestování do Chorvatska. Tento fakt plyne jak z grafů (Graf 8 a Graf 9), které ukazují výrazný pokles v příjezdech turistů do Chorvatska, tak i z odpovědí respondentů v dotazníku, kdy nejčastěji zmiňovanou změnou byl právě výrazný pokles v množství turistů, a to především v roce 2020. V roce 2021 již bylo turistů výrazně více (Croatian National Tourist Board, 2022), nicméně čísla příjezdů stále nedosáhla hodnot před pandemií.

2. Přinesla s sebou pandemie Covid - 19 především negativní změny pro české turisty navštěvující Chorvatsko?

Z odpovědí získaných pomocí dotazníkového šetření vyplývá, že respondenti vnímali změny přinesené pandemií Covid-19 spíše jako pozitivní, kdy tuto odpověď označila většina respondentů. Mezi změny, které lze vnímat pozitivně patřilo méně turistů (především během roku 2020) či zlepšení nabídky služeb. Mezi negativní naopak zhoršení služeb či jejich zdražení.

3. Jsou/ byla očima návštěvníků Chorvatska tamní proti pandemická opatření mírnější než v ČR?

Z dotazníkového šetření plyne, že opatření týkající se pandemie Covid-19 byla v Chorvatsku mírnější než v České republice. Tuto odpověď označilo více než 80 % respondentů. Mezi zmíněná opatření patřily přísnější kontroly na hranicích, povinnost nošení roušky v určitých prostorech a zvýšený důraz na dodržování hygieny.

4. Jak by mohlo Chorvatsko předejít dopadům pandemie v budoucnu?

Chorvatsko by mohlo v budoucnu předejít dopadům pandemie i rozvojem vhodných forem cestovního ruchu, které jsou pandemií méně ohroženy ze své podstaty, kdy při nich dochází k minimálnímu sociálnímu kontaktu a riziko nákazy je tak menší. Chorvatsko je populární destinací především během letní sezóny, a to díky přímořské rekreaci, která je zde hojně zastoupena (OECD,2023). Přímořská rekreace jako taková není ve své podstatě v období pandemie na závalu, problém nicméně nastává při velké koncentraci lidí na jednom místě, s čímž jde ruku v ruce i nárůst sociálních kontaktů, který potenciálně umožňuje rychlejší šíření virů. Turisticky oblíbená jsou i velká chorvatská města jako například Dubrovnik (Statista, 2022b), kdy však městský cestovní ruch není v období pandemie ideální. S podobným problémem se potýkají i oblíbené výletní plavby, které představují v období pandemie riziko díky koncentraci lidí na lodích (Sani Proffesional,2023).

I mimo Jaderské moře oplývá Chorvatsko velkým přírodním potenciálem (Cattel,2003), na jehož vhodný rozvoj v souladu s udržitelností by se mohlo Chorvatsko zaměřit. Diverzifikace produktů cestovního ruchu by mohla Chorvatsku pomoci jak v oblasti snížení obrovské sezónnosti (chorvatsko.cz, 2017), tak i v období pandemie. Chorvatsko by se tak mohlo mimo jiné zaměřit na rozvoj méně populárních oblastí, aby se koncentrace turistů více rozptýlila. Z forem cestovního ruchu by v období pandemie pak byly vhodné ty, při kterých není nutný sociální kontakt, jako je například horský turismus, ekoturismus, cykloturistika či virtuální cestovní ruch.

5. Jak se v průběhu pandemie Covid-19 měnil cestovní ruch v Chorvatsku v porovnání s cestovním ruchem v České republice?

Jak uvádí Kupčíková (2023), v rámci České republiky tvořili v roce 2019 většinu příjezdů do HUZ turisté z České republiky (viz. Obrázek 4). V Chorvatsku tomu bylo naopak, neboť 90 % všech příjezdů do HUZ bylo tvořeno zahraničními turisty (croatiaweek, 2020b).

Příchod pandemie znamenal dle Statisty (2022c) výrazný pokles v počtu turistů v roce 2020 jak pro Chorvatsko (viz. Graf 8), tak dle Kupčíkové (2020) i pro Českou republiku (viz. Obrázek 5), kdy byl tento pokles v Chorvatsku znatelnější, což pravděpodobně souvisí i s rozložením příjezdů do HUZ v obou zemích dle původu turistů. Zatímco dle Kupčíkové (2020) v roce 2020 převládali v rámci příjezdů do HUZ v České republice rezidenti (viz. Obrázek 5), u Chorvatska tvořili většinu příjezdů do HUZ zahraniční turisté, kterých bylo během prvních devíti měsíců roku 2020 5,9 milionu z celkových 7,4 milionů (croatiaweek, 2020a).

V roce 2021 v České republice opět v rámci příjezdů do HUZ převládali rezidenti (Kupčíková,2023), zatímco v Chorvatsku se jednalo o zahraniční turisty, kteří tvořili naprostou většinu přenocování v zemi (Croatian National Tourist Board,2022). Situace se v tomto ohledu neměnila ani v roce 2022, kdy většinu příjezdů do HUZ v rámci České republiky dle Kupčíkové (2023) opět tvořili rezidenti (viz. Obrázek 7), kdežto u Chorvatska byla většina tvořena zahraničními turisty (Croatian National Tourist Board,2023).

Tato skutečnost souvisí i s odlišnými přístupy obou zemí k mezinárodnímu turismu během pandemické situace, kdy se Chorvatsko, které je státem výrazně závislým na

příjmech z cestovního ruchu (Statista, 2022e), rozhodlo pro otevření hranic na sezónu již v krizovém roce 2020 (unforgettable croatia, 2023) pravděpodobně za cílem částečného zachování počtu příjezdů zahraničních turistů, což se v roce 2020 nepodařilo (Statista,2022c), nicméně si Chorvatsko uchovalo největší podíl cestovního ruchu na HDP v Evropské unii (Statista, 2022e). Rok 2021 již byl pro Chorvatsko v rámci příjezdů turistů do HUZ úspěšnější, kdy číslo příjezdů dosáhlo téměř předpandemických hodnot (Croatian National Tourist Board, 2022). V roce 2022 Chorvatsko přivítalo o 37 % více turistů, než v roce 2021 (croatiaweek, 2023).

Částečnou rekuperaci vnitřního cestovního ruchu lze pozorovat i u České republiky, kdy po krizovém roce 2020, ve kterém nastal meziroční pokles turistů ubytovaných v hromadných ubytovacích zařízeních oproti roku 2019 o 51 % (Kupčíková,2020), toto číslo v roce 2021 a 2022 vzrostlo (Kupčíková,2023).

Významnou roli ve vývoji cestovního ruchu sehrála i vládní opatření obou zemí, která byla dle 82 % respondentů dotazníkového šetření v Chorvatsku mírnější než v České republice, což odpovídá tomu, že Chorvatsko bylo cestovnímu ruchu více otevřené (unforgettable croatia,2023), a v rámci funkčnosti odvětví tedy volilo méně drastická opatření (podrobněji viz. kapitola 4.8. Dotazníkové šetření).

6. Závěry a doporučení

Dle dosavadního vývoje se pro Chorvatsko dá předpokládat návrat úspěšných let z hlediska cestovního ruchu a s ním spojených příjmů, které jsou pro Chorvatsko zásadní. Cestovní ruch v Chorvatsku by se mohl vrátit na úroveň růstu před pandemií v roce 2024 (statista, 2022b). Situace však závisí na mnoha proměnných, jako je například ekonomická krize, která souvisí jak s pandemií Covid-19, tak i s dalším děním ve světě. Proměnné, které lze ovlivnit Chorvatsko zvládlo během krizového období dobře a čísla příjezdů tak rostla. Mezi neovlivnitelné faktory však patří vývoj válečných konfliktů či právě koronavirová krize ve světě, kdy může Chorvatsko, stejně jako zbytek světa, doufat v příznivou budoucnost.

V případě dalšího nepříznivého vývoje pandemie lze předpokládat, že Chorvatsko využije zkušeností nabitých z předešlých let během vypořádávání se s pandemií Covid-19. Mimo již získaných zkušeností s pandemickou situací by Chorvatsku mohl pomoci i rozvoj vhodných forem cestovního ruchu, které by mohly snížit velkou sezónnost této převážně letní destinace, pomoci rozptýlit koncentraci turistů i do méně navštěvovaných oblastí a zároveň by jejich fungování mohlo pokračovat i při nepříznivém vývoji jakékoliv pandemie.

V rámci dalšího výzkumu by bylo vhodné sledovat další vývoj koronavirové pandemie a její vlivy na cestovní ruch v Chorvatsku. Vhodnými faktory pro sledování by mohly být ekonomické ukazatele související s cestovním ruchem, příjezdy turistů do HUZ či opatření související s pandemií.

7. Seznam použitých zdrojů

CATTEL, Sara,2003. ed. *Chorvatsko*. Praha: Ikar, 2003. Společník cestovatele. ISBN 80-249-0157-9., přeložili KOVAL, Josef a SVOBODOVÁ, Lenka

CIA, 2023. Explore All Countries Croatia Europe [online]. [cit. 19. 4. 2023]. Dostupné z:
<https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/croatia/#introduction>

Croatian National Tourist Board,2022. IN 2021, NEARLY 14 MILLION TOURISTS VISITED CROATIA[online]. [cit. 19. 5. 2022]. Dostupné z: <https://www.htz.hr/en-GB/press/press-releases/2021-nearly-14-million-tourists-visited-croatia>

Croatian National Tourist Board,2023. TOURIST NIGHTS IN 2022 NEARLY AS MANY AS IN 2019 [online]. [cit.30.3.2023]. Dostupné z: <https://www.htz.hr/en-GB/press/press-releases/tourist-nights-2022-nearly-many-2019>

Croatiaweek,2020a. Croatia Tourism: 7.4 million arrivals in 2020, 76.5% drop in September [online]. [cit.30.3.2023]. Dostupné z: <https://www.croatiaweek.com/croatia-tourism-7-4-million-arrivals-in-2020-76-5-drop-in-september/>

Croatiaweek,2020b. Record 21 million tourist visits Croatia in 2019 [online]. [cit.30.3.2023]. Dostupné z: <https://www.croatiaweek.com/record-21-million-tourists-visit-croatia-in-2019/>

Croatiaweek,2023. 18.9 million tourists visit Croatia in 2022 – record revenue [online]. [cit.14.3.2023]. Dostupné z:
<https://www.croatiaweek.com/18-9-million-tourists-visit-croatia-in-2022-record-revenue/>

Český statistický úřad, 2023a. Cestovní ruch – časové řady [online]. [cit.15.3.2023]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/cru_cr

Český statistický úřad, 2023b. Satelitní účet cestovního ruchu – Ekonomika cestovního ruchu v České republice [online]. [cit.13.3.2023]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/satelitni_ucet_cestovniho_ruchu

Český statistický úřad, 2023c. TSA T7- zaměstnanost v odvětvích cestovního ruchu v ČR [online]. [cit.10.3.2023]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/tsa_t7_zamestnanost_v_odvetvich_cestovniho_ruchu_v_cr

Expatriate in Croatia,2021, The 3 Croatian dialects:Što,Kaj, and Ča expatincroatia.com, [online]. [cit. 20. 12. 2021]. Dostupné z: <https://www.expatincroatia.com/croatian-dialects-language/>

HEALD, Nathan,2020. Mountain Tourism: Post Covid 19 [online]. [cit.23.4.2023]. Dostupné z: <https://skyhighandes.com/mountain-tourism-post-covid-19/>

Hotellove.cz,2020 [online]. [cit.21. 12. 2021]. Dostupné z: <https://hotellove.cz/mapy-chorvatska/>

HRONOVÁ, Zuzana,2022. Chataření a chalupaření zažívá kvůli pandemii novou éru, říká sociální geografka [online]. [cit.13.3.2023]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/pandemie-zacala-psat-zcela-novou-eru-chatareni-a-chalupareni/r~1f0fe5e0ea1a11eb8a900cc47ab5f122/>

Chorvatsko.cz, 2017. Srovnání cestovního ruchu Chorvatska a ostatních zemí Středomoří [online]. [cit.11.3.2023]. Dostupné z: <https://www.chorvatsko.cz/aktual/171129-srovnani-cestovniho-ruchu-chorvatska-a-ostatnich-zemi-stredomori.html>

JACKSON, James,2022. Croatia forgets overtourism worries,for now [online]. [cit.14.3.2023]. Dostupné z: <https://www.dw.com/en/croatia-forgets-overtourism-worries-for-now/a-63585916>

KOTÍKOVÁ, Halina, 2013. *Nové trendy v nabídce cestovního ruchu*, 2013, Praha: Grada Publishing, ISBN 978-80-247-4603-6

KUPČÍKOVÁ, Tereza, 2020. *Příjezdový a domácí cestovní ruch 2020* [online]. [cit. 8.3.2023]. Dostupné z: <https://tourdata.cz/data/prijezdovy-a-domaci-cestovni-ruch-2020/>

KUPČÍKOVÁ, Tereza, 2023. *Návštěvnost HUZ- podrobná data 2012-2022 Q* [online]. [cit. 13.3.2023]. Dostupné z: <https://tourdata.cz/data/navstevnost-huz-2012-2022/>

MATHIEU, Eduard ; RITCHIE, Hannah ; RODÉS-GUIRAO Lucas ; APPEL, Cameron ; GIATTINO, Charlie ; MACDONALD, Bobbie ; DATTANI, Saloni ; BELTEKIAN, Diana ; ORTIZ-OSPINA, Esteban ; ROSER, Max (2020). *Policy Responses to the Coronavirus Pandemic* [online]. [cit. 31.3.2023]. Dostupné z: <https://ourworldindata.org/policy-responses-covid>

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2023. *Vývoj českého cestovního ruchu v roce 2020* [online]. [cit. 8.3.2023]. Dostupné z: <https://mmr.cz/cs/ministerstvo/cestovni-ruch/informace-udalosti/vyvoj-ceskeho-cestovniho-ruchu-v-roce-2020>

MRÁČKOVÁ, Eva, 2018. *Jak se mění domácí cestovní ruch?* [online]. [cit. 13.3.2023]. Dostupné z: <https://celyoturismu.cz/jak-se-meni-domaci-cestovni-ruch/>

OECD, 2023. *Croatia*. [oecd.ilibrary.org](https://www.oecd-ilibrary.org), [online]. [cit. 11.3.2023]. Dostupné z: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/e1fa2868-en/index.html?itemId=/content/component/e1fa2868-en>

PODHORSKÝ, Marek, 2007. *Chorvatské pobřeží*, Praha: Freytag & Berndt, ISBN 978-80-7316-303-7

RASMUSSEN Angela L. a POPESCU Saskia V., 2021. *SARS-CoV-2 transmission without symptoms*, SCIENCE [ONLINE], Vol 371, Issue 6535, pp. 1206-1207, [cit. 16.4.2023]. ISSN 1095-9203. Dostupné z: DOI: 10.1126/science.abf9569

RIBEIRO, Maria, 2022. The shortage of staff in airports and airlines [online]. [cit.9.3.2023]. Dostupné z:

<https://nezasa.com/blog/the-shortage-of-staff-in-airports-and-airlines%E2%82%AC/>

RŮŽIČKA, Václav, 2022. Jaké jsou trendy cestovního ruchu 2022? [online]. [cit.14.3.2023]. Dostupné z: <https://komoraplus.cz/2022/08/24/jake-jsou-trendy-cestovniho-ruchu-2022/>

Sani Proffesional, 2023. How COVID-19 Has Impacted the Global Cruise Lines Industry [online]. [cit.30.3.2023]. Dostupné z: <https://saniprofessional.com/how-covid-19-has-impacted-the-global-cruise-lines-industry/>

Statista, 2021. Number of monthly arrivals in tourist accommodation in Croatia from April 2018 to September 2021 [online]. [cit. 10. 5. 2022]. Dostupné z:

<https://www.statista.com/statistics/1130778/number-of-monthly-arrivals-short-stay-accommodation-in-croatia/>

Statista, 2022a. Number of travel and tourism jobs worldwide from 2019 to 2021[online]. [cit.3.3.2023]. Dostupné z:

<https://www.statista.com/statistics/1268465/number-of-travel-and-tourism-jobs-worldwide/>

Statista, 2022b. Travel and tourism in Croatia – statistics & facts [online]. [cit. 19. 4. 2023]. Dostupné z:

<https://www.statista.com/topics/7340/travel-and-tourism-in-croatia/#dossierKeyfigures>

Statista, 2022c. Number of arrivals in tourist accommodation in Croatia from 2006 to 2021 [online]. [cit.27.01.2022]. Dostupné z:

<https://www.statista.com/statistics/413226/number-of-arrivals-spent-in-short-stay-accommodation-in-croatia/>

Statista, 2022d. Croatia: Gross domestic product (GDP) in current prices from 1997 to 2027 [online]. [cit.27.01.2022]. Dostupné z:

<https://www.statista.com/statistics/350938/gross-domestic-product-gdp-in-croatia/>

Statista, 2022e. Share of travel and tourism's total contribution to GDP in European Union member countries (EU 27) and the United Kingdom (UK) from 2019 to 2021[online]. [cit.25.02.2022]. Dostupné z:

<https://www.statista.com/statistics/1228395/travel-and-tourism-share-of-gdp-in-the-eu-by-country/>

Statista, 2022f. Number of tourism employees in tourism industries in Croatia from 2015 to 2021, by selected service [online]. [cit.10.3.2023]. Dostupné z:

<https://www.statista.com/statistics/1015655/tourism-industry-employment-croatia/>

Statista, 2023a. Number of international tourist arrivals worldwide from 1950 to 2022 [online]. [cit.7.3.2023]. Dostupné z:

<https://www.statista.com/statistics/209334/total-number-of-international-tourist-arrivals/>

Statista, 2023b. Share of the total gross domestic product (GDP) generated by travel and tourism worldwide from 2000 to 2021 [online]. [cit.3.3.2023]. Dostupné z:

<https://www.statista.com/statistics/1099933/travel-and-tourism-share-of-gdp/>

Statista, 2023c. Total contribution of travel and tourism to gross domestic product (GDP) worldwide from 2019 to 2021 [online].[cit.7.3.2023]. Dostupné z:

<https://www.statista.com/statistics/233223/travel-and-tourism--total-economic-contribution-worldwide/>

Statista, 2023d. Travel and Tourism in Czechia - statistics & Facts [online]. [cit.13.3.2023]. Dostupné z: <https://www.statista.com/topics/10400/travel-and-tourism-in-czechia/#topicOverview>

Státní zdravotní ústav, 2021. COVID-19: možnosti prevence [online]. Praha: Ministerstvo zdravotnictví ČR a Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, [cit. 07.03.2023]. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/1069-covid-19-moznosti-prevence>

Státní zdravotní ústav,2022. COVID-19: varianty koronaviru [online]. Praha: Ministerstvo zdravotnictví ČR a Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR [cit. 23. 3. 2023.] Dostupné z:

<https://www.nzip.cz/clanek/1084-covid-19-nove-varianty-koronaviru>

TSVETKOV, Trifon, 2023. 12 Tourism trends that will shape the travel industry in 2022 and beyond [online]. [cit.14.3.2023]. Dostupné z:

<https://pro.regiondo.com/blog/tourism-trends-2018-2/>

UNESCO,2023. Croatia [online]. [cit.16.4.2023]. Dostupné z:

<https://whc.unesco.org/en/statesparties/hr>

Unforgettable croatia, 2023. Croatia Travel Restrictions 2022[online]. [cit.13.3.2023].

Dostupné z: <https://unforgettablecroatia.com/croatia-travel-restrictions>

UNWTO,2020. International tourism growth continues to outpace the economy [online]. [cit.7.3.2023]. Dostupné z:

<https://www.unwto.org/international-tourism-growth-continues-to-outpace-the-economy>

UNWTO,2023. Tourism set to return to pre- pandemic levels in some regions in 2023 [online]. [cit.8.3.2023] Dostupné z:

<https://www.unwto.org/news/tourism-set-to-return-to-pre-pandemic-levels-in-some-regions-in-2023>

Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 2023. Ověřené informace o vakcínách proti COVID-19 [online]. Praha: Ministerstvo zdravotnictví ČR a Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR [cit. 18.04.2023]. Dostupné z:

<https://www.nzip.cz/clanek/1079-overene-informace-o-vakcinach-proti-covid-19>

Vlastní zpracování, Graf č.15. Statut respondentů

Vlastní zpracování Graf č.16. Věková skupina respondentů

Vlastní zpracování Graf č.17. Počet návštěv Chorvatska

Vlastní zpracování Graf č.18. Pozorované změny s příchodem koronavirové pandemie

Vláda Chorvatské republiky, 2021. [online]. [cit. 22. 12. 2021]. Dostupné z: <https://www.koronavirus.hr/koronavirus-statisticki-pokazatelji-za-hrvatsku-i-eu/901>

Vláda Chorvatské republiky, 2022. [online]. [cit. 26. 1. 2022]. Dostupné z: <https://www.koronavirus.hr/en>

Vláda Chorvatské republiky, 2023. [online]. [cit. 30. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.koronavirus.hr/koronavirus-statisticki-pokazatelji-za-hrvatsku-i-eu/901>

WHO, 2022a. Coronavirus disease (COVID-19) [online]. [cit.2.11.2022]. Dostupné z: https://www.who.int/health-topics/coronavirus#tab=tab_1

WHO, 2022b. Coronavirus disease (COVID-19) [online]. [cit.2.11.2022]. Dostupné z: https://www.who.int/health-topics/coronavirus#tab=tab_3

WHO, 2022c. Coronavirus disease (COVID-19) [online]. [cit.2.11.2022].
Dostupné z: https://www.who.int/health-topics/coronavirus#tab=tab_2

WHO, 2023a. Coronavirus disease (COVID-19) pandemic [online]. [cit.8.3.2023].
Dostupné z: <https://www.who.int/europe/emergencies/situations/covid-19>

WHO, 2023b.COVID-19 vaccines, who.int, [online].who.int.[cit.8.3.2023]. Dostupné z: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/covid-19-vaccines>

ZELENKA, Josef a Martina PÁSKOVÁ. 2012. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Kompletně přepracované a doplněné 2. vyd. Praha: Linde Praha. ISBN 978-80-7201-880-2

ZEMAN, Drahošlav, 2021. Potrvá dlouho, než se turismus vrátí na starou úroveň, míní analytici. Byznysové cesty asi čeká útlum. [online]. [cit. 13. 2023]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/3267130-potrva-dlouho-nez-se-turismus-vrati-na-starou-uroven-mini-analytici-byznysove>

8. Přílohy

8.1. Použitá terminologie

Účastník cestovního ruchu

Účastník cestovního ruchu je dle Zelenky a Páskové (2012) každá osoba, která po nějakou dobu pobývá mimo místo svého běžného pobytu. Autoři uvádí, že motivací pro tento pobyt však pro účastníka cestovního ruchu není výdělečná činnost. Účastníky cestovního ruchu lze dle autorů dále dělit na turisty a jednodenní návštěvníky. Jedná se o dělení na základě délky setrvání na daném místě, kdy jednodenní návštěvník, na rozdíl od turisty, v destinaci nepřenocuje.

Domácí návštěvník

Tento pojem je dle Zelenky a Páskové (2012) vymezen jako každá osoba přebývající v dané zemi a cestující po vlastní zemi mimo území svého obvyklého setrvání po dobu kratší než 12 měsíců. Dále uvádí, že hlavním účelem tohoto cestování není odměna vyplacená v daném místě. Domácí návštěvníky lze dělit na domácí turisty a domácí jednodenní návštěvníky. Domácí turista v destinaci přenocuje, kdežto jednodenní návštěvník nikoliv.

Zahraniční návštěvník

Je osoba, která cestuje do země odlišné od země svého obvyklého bydliště na dobu kratší než 12 měsíců, přičemž účel návštěvy není výkon finančně výnosné činnosti, popisuje pojem Zelenka a Pásková (2012). Zahraniční návštěvníky lze také dělit na zahraniční jednodenní návštěvníky a zahraniční turisty. Rozdíl je stejný jako u předešlých pojmů, kdy turista v destinaci aspoň jednou přenocuje, kdežto návštěvník nikoliv.

Hrubý domácí produkt

Hrubý domácí produkt, nebo také zkráceně HDP, je Zelenkou a Páskovou (2012) popsán jako celková peněžní hodnota statků a služeb, která je vytvořena za dané období (zpravidla rok nebo měsíc) na určitém území, jako může být makroregion nebo stát.

Domácí cestovní ruch

Domácí cestovní ruch popisuje Zelenka a Pásková (2012) jako cestování a pobyty občanů mimo místo jejich obvyklého pobytu za nevýdělečným účelem, jako je například rekreace či poznání. Dle definice autorů tyto činnosti netrvají déle než rok a jsou realizovány na území vlastního státu. Doplnují, že domácí cestovní ruch společně s příjezdovým cestovním ruchem, který je cestovním ruchem do země realizovaným zahraničními jednodenními návštěvníky i turisty dohromady, vytváří vnitřní cestovní ruch.

Zahraniční cestovní ruch

Zahraniční cestovní ruch, je druhem cestovního ruchu, při kterém dochází k překročení hranic, uvádí Zelenka a Pásková (2012). Dále uvádí, že tento termín se používá z pohledu daného státu je souhrnem příjezdového a výjezdového cestovního ruchu.

Mezinárodní cestovní ruch

Mezinárodní cestovní ruch je souhrnem příjezdového CR všech zemí světa. (Zelenka a Pásková, 2012)

Destinační management

Destinační management je souvislá činnost, která spočívá v aplikaci technik a nástrojů při koordinovaném plánování, organizaci, marketingu, komunikaci a rozhodovacím procesu v určité destinaci (Zelenka a Pásková,2012)

Produkt cestovního ruchu

Produkt cestovního ruchu je souhrn veškeré nabídky soukromého či veřejného subjektu působícího v cestovním ruchu (Zelenka a Pásková,2012). Dodávají, že je kontrolovatelným faktorem a patří do marketingového mixu. Dále produkt cestovního ruchu dělí na zboží a

služby, přičemž dodávají, že pro návštěvníka je produktem celkový zážitek od opuštění domova až po návrat.

Hromadná ubytovací zařízení cestovního ruchu

Hromadná ubytovací zařízení (v práci také jako HUZ), popisují Zelenka a Pásková (2012) jako ubytovací zařízení, které poskytuje přenocování v pokoji nebo jiné ubytovací jednotce. Dodávají, že počet poskytnutých míst musí být větší než určené minimum, kterým je v České republice minimálně pět pokojů či deset lůžek. Mezi hromadná ubytovací zařízení řadí například hotely, motely, penziony, ubytovny či kempy.

Individuální ubytování

Je zařízením o maximální velikost pro ubytování jedné rodiny, které je buď poskytováno zdarma či komerčně, uvádí Zelenka a Pásková (2012)

Druhé bydlení, chataření a chalupaření

Jako druhé bydlení popisují Zelenka a Pásková (2012) souhrn jevů a procesů spojených s objektem, který je přechodným místem pobytu vlastníka či jiného uživatele, který jej využívá k rekreaci. Dodávají, že se jedná zejména o chataření a chalupaření. Chataření popisují jako rekreaci v rámci vybudovaných chat, které jsou objekty individuální rekreace. Uvádí, že chalupaření je využívání vlastních chalup k rekreaci a v České republice je rozšířenou součástí domácího cestovního ruchu. Dodávají, že vzhledem k organičtějším umístění chalup mají nižší dopad na krajinu než chataření.

8.2. Seznam otázek použitých v dotazníku

1. Jsem

- Muž
- Žena

2. Právě jsem

- Student
- Zaměstnanec
- Podnikatel
- Nezaměstnaný

3. Věk

- Méně než 18 let
- 18-29 let
- 30-45 let
- 46-60 let
- 60 let a více

4. Kolikrát jste celkem Chorvatsko navštívili?

- 1x
- 2-4 x
- 5-6 x
- 6x a více

5. Navštívil/a jste Chorvatsko před vypuknutím pandemie Covid-19?

- Ano
- Ne

6. Navštívil/a jste Chorvatsko od vypuknutí pandemie Covid-19?

- Ano
- Ne

7. Co bylo důvodem Chorvatsko po vypuknutí pandemie Covid-19 navštívit (nebo naopak nenavštívit)?

.....
.....

8. Pozoroval/a jste během svého pobytu nějakou změnu/y oproti návštěvám před vypuknutím pandemie?

- Ano
- Ne

9. Vyberte změnu/y, které jste pozoroval/a (pokud jste na předchozí otázku odpověděl/a „ano“)

.....
....

10. Pokud jste od začátku roku 2020 navštívil/a Chorvatsko více než jednou, byly zde pozorovatelné změny mezi jednotlivými návštěvami (V souvislosti s pandemií Covid-19)?

.....
...

11. Přinesla dle vás pandemie Covid-19 spíše negativní nebo pozitivní změny pro vaši návštěvu?

- Ano
- Ne

12. Byla během vaší návštěvy pandemická opatření v Chorvatsku mírnější než v ČR?

- Ano
- Ne

Zadání práce

Univerzita Hradec Králové
Fakulta informatiky a managementu

Zadání bakalářské práce

Autor: Jakub Zikmund

Studium: I1900488

Studijní program: B6208 Ekonomika a management

Studijní obor: Management cestovního ruchu

Název bakalářské práce: **Dopady koronavirové krize na cestovní ruch. Chorvatsko.**

Název bakalářské práce AJ: Impacts of covid-19 on Croatian tourism

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cíl práce: Cílem této bakalářské práce bylo zjistit, jak pandemie koronavirové krize dopadla a stále dopadá na cestovní ruch v Chorvatsku. Ze zjištěných poznatků lze předpovídat budoucí vývoj a případně vytvořit doporučení do budoucna. Obsah: 1. Úvod 2. Cíl práce a metodika zpracování 3. Teoretická část 3.1. Covid - 19 3.4. Dopady koronavirové krize na cestovní ruch 3.4.1. Změny v cestovním ruchu v souvislosti s koronavirovou krizí 3.4.2. Dopady koronavirové krize na ekonomiku 3.5. Vybrané formy turismu 4. Praktická část 4.1. Chorvatsko 4.2. Potenciál Chorvatska z hlediska cestovního ruchu 4.3. Vývoj pandemie Covid-19 v Chorvatsku 4.4. Dopady koronavirové krize na CR Chorvatska 4.5. Dopady koronavirové krize na ekonomiku cestovního ruchu Chorvatska 4.6. Vhodné formy cestovního ruchu v Chorvatsku během pandemie 4.7. Dopady koronavirové krize na cestovní ruch ČR 4.8. Dotazníkové šetření 5. Shrnutí výsledků 5.1. Odpovědi na výzkumné otázky 6. Závěry a doporučení 7. Seznam použitých zdrojů 8. Přílohy

Knižní zdroje: CATTEL, Sara, 2003. ed. Chorvatsko. Praha: Ikar, 2003. Společník cestovatele. ISBN 80-249-0157-9., přeložili KOVAL, Josef a SVOBODOVÁ, Lenka KOTÍKOVÁ, Halina, 2013. Nové trendy v nabídce cestovního ruchu, 2013, Praha: Grada Publishing, ISBN 978-80-247-4603-6 PODHORSKÝ, Marek, 2007. Chorvatské pobřeží, Praha: Freytag & Berndt, ISBN 978-80-7316-303-7 ZELENKA, Josef a Martina PÁSKOVÁ. 2012. Výkladový slovník cestovního ruchu. Kompletně přepracované a doplněné 2. vyd. Praha: Linde Praha. ISBN 978-80-7201-880-2

Zadávací pracoviště: Katedra rekreologie a cestovního ruchu,
Fakulta informatiky a managementu

Vedoucí práce: Ing. Veronika Židová, Ph.D., DiS.

Oponent: prof. RNDr. Josef Zelenka, CSc.

Datum zadání závěrečné práce: 11.1.2023